

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Sotsioloogia, sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika õppekava

Paul Pihlak
MAJANDUSKRIISI MÕJU NOORTELE TÖÖTURUL VÕRDLUSES TEISTE
VANUSERÜHMADEGA

Bakalaureusetöö sotsioloogia erialal

Juhendaja: Ave Roots, sotsioloogia PhD

Tartu 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Paul Pihlak, 01.06.2016.

Abstract

The impact of the Great Recession to young people compared to other age groups on labour market

The aim of this bachelor thesis is to find out how the Great Recession affected different age groups on labour market. The data which is used in current thesis originates from European Social Survey Round 5, which was carried out in 2010. The author used Estonian data and concentrated on respondents whose age remained between 25 and 65.

The main findings from this bachelor thesis show that the probability of doing a less interesting job during the Great Recession was higher among young (25-35 years old) people in Estonia. Moreover – the probability of doing a less interesting job was higher for those young, who had less work experience and whose unemployment period in months during last three years was longer. It also showed that the duration of unemployment in months over the last three years had a statistically significant impact on doing less interesting jobs for all age groups. However, the duration of unemployment had a bigger influence in older age groups.

It is also notable that the educational level played statistically significant role for wage cut only for young but not for older age groups. Results show that higher levels of education reduced the probability for wage cut among young people during the Great Recession in Estonia.

This thesis also shows that age doesn't have a statistically significant impact on employment insecurity due to the economic crisis period.

Sisukord

Abstract	3
Sisukord.....	4
Sissejuhatus	6
1. Kirjanduse ülevaade ja hüpoteesid	8
1.1 Noorte definitsioon	8
1.2 Majanduskriisi mõju noorte töötusele	9
1.2.1 Töötuse määrad erinevates vanusegruppides ja töötuse määra muutus	9
1.2.2 Põhjused, miks noorte töötus kasvas võrreldes vanema töötajaskonnaga enam.....	12
1.3 Haridustaseme seos majanduskriisi mõjuga noortele	13
1.4 Majanduskriisi mõju noorte tööalasele kindlustundele	14
1.5 Muutused töötundides majanduskriisi vältel	15
1.6 Majanduskriisi mõju palga muutumisele.....	16
1.7 Hüpoteesid	16
2. Metoodika.....	18
2.1 Andmed	18
2.2 Tunnuste kirjeldus	18
2.2.1 Sõltuvad tunnused.....	18
2.2.2 Sõltumatud tunnused.....	18
2.3 Analüüsi meetod	19
3. Analüüs.....	20
3.1 Kirjeldav statistika.....	20
3.1.1 Vähem huvitava töö tegemine majanduskriisi vältel	20
3.1.2 Palga vähendamine majanduskriisi vältel	20
3.1.3 Tööaja lühendamine majanduskriisi vältel	21
3.1.4 Tööalase kindlustunde vähenemine majanduskriisi vältel.....	21
3.2 Regressioonanalüüs	22
3.2.1 Vanusegruppide võrdlus	22
3.2.2 Regressioonimudelid noorte vanusegrupi lõikes	23
3.2.3 Regressioonimudelid kolme vanusegrupi lõikes.....	25
4. Arutelu.....	31
4.1 Töötingimuste halvenemine vanusegrupiti majanduskriisi vältel	31

4.2 Vanuse mõju töölase kindlustunde vähenemisele	32
4.3 Hariduse mõju töötingimuste halvenemisele majanduskriisi vältel noorte vanusegrupis	35
Kokkuvõte	38
Kasutatud kirjandus	39

Sissejuhatus

Noorte edukast lõimumisest tööturule sõltub ühiskonna edasine käekäik. Seetõttu on oluline omada ülevaadet, kuidas mõjutavad erinevad sotsiaalsed ning majanduslikud protsessid nende toimetulekut ja heaolu. Võib väita, et ükski riik pole majanduskriiside eest kaitstud ning seda tõestas ilmekalt viimane üleilmne majanduslangus, mis kerkis iseäranis teravalt pinnale aastatel 2008-2009 (Arpaia ja Curci, 2010).

Mõistes, kuidas erinevad vanusegrupid majanduskriisidele reageerivad, aitab see vastu võtta tõhusamaid poliitilisi otsuseid ning võimalikke tulevasi majanduslangusi pehmemalt ületada. Iga riigi ülimaliks eesmärgiks peaks olema enda elanike heaolu tagamine. Teades, kui olulist rolli mängib töö ning sellega seotud aspektid iga üksikisiku või leibkonna elus, on tööturu dünaamika tundmine väga oluline.

O'Higgins (2010) on öelnud, et noorus on määrava tähtsusega periood elus, mil hakatakse täide viima oma unistusi, püütakse saavutada majanduslik sõltumatus ning otsitakse enda kohta ühiskonnas. Ometi näitavad uuringud, et majanduskriis mõjutas Eestis kõige enam just noori (Masso ja Krillo, 2011; Luuk, 2009; Rosenblad, 2011). Käesoleva töö autor leiab, et tegemist on ohtliku tendentsiga, sest töötus nooruses omab pikaajalisi mõjusid kogu edasise töökarjääri vältel.

Clark, Georgellis ning Sanfey (1999) on märkinud, et mitte üksnes tööandjad pole tõrksad palkamaks neid, kes olnud pikaajakselt töötud, vaid ka töötud ise võivad muutuda pärast pikka tööst eemalolekut ükskõikseks tööle naasmise suhtes. Ühtlasi on väidetud, et kui töölevõtmine leiab aset olukorras, kus tööpakkuja ei oma täielikku ülevaadet töötaja produktiivsusest, võidakse eelnevaid töötuse perioode vaadelda värbamissõelana, mille tulemusena eelistatakse sageli kandidaate, kelle töötustaaž lühem (Skans, 2011).

Nilsen ja Reiso (2011) on kirjutanud „haavatavusest“, mida defineeriti pikaajalise negatiivse mõjuna, mida töötus omab tuleviku väljavaadetele tööturul. Autorid jõudsid andmeanalüüsile tuginedes järeldusele, et inimesed, kes olnud noorena töötus staatuses, kogevad tulevikus suurema tõenäosusega tööturul negatiivseid kogemusi. Knabe ja Rätzel (2008) on seevastu märkinud, et „haavatavuse“ efekt põhineb suuresti sellel, kuidas hindavad inimesed enda tulevikuperspektiive. Nimelt tõlgendavad inimesed töötust minevikus indikaatorina, mis aitab ennustada edaspidiseid väljavaateid tööturul. Eelmainitu tähendab seda, et mida enam on inimesed töötust kogunud, seda enam kardetakse selle kordumist. Ka Ellwood (1982) on leidnud, et töötus noorena toob endaga kaasa pigem püsivad „haavad“, kui ajutised

kahjustused. Autor märkis, et inimestel, kel varajased tööturu kogemused negatiivsed, kandub selline tendents edasi ka hilisemasse tööellu. Arulampalam, Booth ning Taylor (1998) on samuti märkinud, et inimese varasem kogemus töötuna suurendab tõenäosust seda uuesti kogeda.

Varasemad majanduskriisi käsitlevad tööd keskenduvad suuresti sellele, kuidas mõjutas kriis noorte töötuse määra. Ometi omas majanduskriis lisaks töötusele ka muid olulisi mõjusid. Seetõttu on oluline mõista, millised olid spetsiifilisemad protsessid tööturul, millega noortel tuli silmitsi seista. Töö autor on seisukohal, et loomaks võimalikult laiapõhjalist pilti tööturul toimunud, tasub noori vaadelda võrdluses teiste vanuserühmadega, kuivõrd suure tõenäosusega kogeti muutusi erinevalt. Seda eeskätt tulenevalt tööstaažist.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks ongi uurida, milline oli majanduskriisi mõju noortele tööturul võrdluses teiste vanuserühmadega. Eesmärgi teostamiseks viib autor läbi kvantitatiivse andmeanalüüsi, kasutades selleks Euroopa Sotsiaaluuringu 2010. aasta avaliku andmestiku Eesti andmeid. Uuritav teema on oluline, pakkudes võimalust heita pilk erinevatele tendentsidele tööturul majanduskriisi vältel. Ühtlasi võimaldab käesoleva bakalaureusetöö teema avamine pöörata senisest suuremat tähelepanu võimalikele ohtudele tööturul, mis mõjutavad nii üksikindiviidi kui laiemalt ühiskonda. Lõpetuseks on tegemist uurimisvaldkonnaga, mida seni paraku liialt vähesel määral käsitletud.

Bakalaureusetöö koosneb viiest osast. Töö esimeses osas antakse ülevaade kirjandusest, mis käsitleb majanduskriisi mõju noortele tööturul. Bakalaureusetöö teises osas antakse põgus ülevaade töö metoodikast, analüüsiks kasutatavatest andmetest ning tunnustest. Töö kolmas osa hõlmab andmeanalüüsi. Bakalaureusetöö lõppeb arutelu ning olulisemate tulemuste esitamisega.

1. Kirjanduse ülevaade ja hüpoteesid

1.1 Noorte definitsioon

Kuivõrd käesolevas töös uuritakse majaduskriisi mõju noortele tööturul võrdluses teiste vanuserühmadega, peab autor järgnevalt oluliseks selgitada, kuidas piiritleti antud töö raames noorte hulka kuuluvaid inimesi. Seda põhjusel, et erinevad autorid on mõiste „noor“ subjektiivsusele tähelepanu juhtinud.

Vastavalt Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) definitsioonile loetakse nooreks inimest vanuses 15-24. Samasuguse vanusevahemiku on välja toonud Bell ja Blanchflower (2011), kes kirjutavad, et ILO käsitleb vanemaid kui 25-aastaseid „täiskasvanutena“ suuresti seetõttu, kuna selleks vanuseks on suurem osa inimestest lõpetanud haridustee ning sisenenud tööturule.

Choudhry, Marelli ja Signorelli (2012) märgivad seevastu, et kuigi ametlik statistika kaldub tööturul noortena käsitlema 15-24-aastaseid, on arutelu sellise noorte definitsiooni üle üsna aktiivne. Täpsemalt diskuteeritakse selle üle, milliseid tagajärgi toob ning kuidas mõjutab selline noorte määratlus tööturuga seotud uurimistulemusi. Ka Krusell (2015) on märkinud, et omaette küsimuseks on tõusnud see, missuguses vanuses inimesi defineerida noortena või kas vanusevahemik 15–24-aastased on piisav, selgitamaks välja kõiki aspekte noorte tööturul osalemise mõõtmiseks. Eestis ja ka rahvusvahelistes tööturuvõrdlustes (Eurostat, ÜRO, OECD) on noorteks peetud peamiselt 15–24-aastaseid. Eesti noorsootöö seaduse järgi on noored aga 7–26-aastased. Euroopa Liidus on ka riike (nt Itaalia), kus noorsootöö kontekstis liigitatakse noorteks kuni 36-aastased.

Mainitud teemat käsitleb ka O'Higgins (1997), kes on kirjutanud, et vastavalt traditsioonilisele ÜRO definitsioonile moodustub noorte vanusegrupp 15-24-aastastest inimestest. Ometi, nagu märgib O'Higgins, erineb noorte definitsioon praktikas riikidevaheliselt võrdlemisi olulisel määral, sõltudes kultuurilistest, ühiskondlikest ning poliitilistest faktoritest. Caroleo ja Pastore (2007) on kirjutanud, et analüüsides noorte inimeste käitumist tööturul, on võimalik eristada kolme noorte alamgruppi: noori teismelisi (14-19-aastased), noori täiskasvanuid (20-24-aastased) ning vanimat noorte vanusegruppi (29-34-aastased). Blossfeld on aga leidnud, et töökarjäär stabiliseerub kolmekümnendates eluaastates (Blossfeld 1990, Roots 2013:38 kaudu).

Käesolevas bakalaureusetöös käsitletakse noortena inimesi vanusevahemikus 25-35. Seda eeskätt põhjusel, et andmeanalüüsi on kaasatud tunnused, mis kirjeldavad protsesse tööturul

viimase kolme aasta jooksul. Autor on arvamisel, et mainitud vanusevahemikku kuuluvatel respondentidel on sageli olemas mõningane töökogemus, mis on vajalik tööturgu puudutavatele küsimustele vastamiseks. Järgnevalt peab autor oluliseks põhjendada, miks lõpetati käesolevas bakalaureusetöös inimese käsitlemise noorena 35-aastaselt. Vastus sellele küsimusele antakse varasematele uuringutele tuginedes. Caroleo ja Pastore (2007) on eristanud kolme noorte alamgruppi, millest vanimasse kuuluvad inimesed vanuses 29-34. Blossfeld on aga välja toonud, et töökarjäär stabiliseerub kolmekümnendates (Blossfeld 1990, Roots 2013:38 kaudu). Eelmainitust tulenevalt pidas autor põhjendatuks määratleda noorte vanusgruppi ülempiiriks 35-eluastat.

1.2 Majanduskriisi mõju noorte töötusele

1.2.1 Töötuse määrad erinevates vanusegruppides ja töötuse määra muutus

Arpaia ja Curci (2010) on märkinud, et hiljutise majanduskriisi üheks silmapaistavamaks eripäraks võrreldes varasematega oli noorte töötuse määra kiire kasv. Elsby, Hobijn ja Sahin (2010) on koguni väitnud, et mehed, noored töölised, vähemharitud ning etnilised vähemused on kogenud kõigi majanduskriiside puhul oluliselt kõrgemaid töötuse määra kasve. Ühtlasi on mitmed autorid (Scarpetta, Sonnett ja Manfredi, 2010; Verick, 2009; Bell ja Blanchflower, 2011a) jõudnud järeldusele, et noorte töötus on võrreldes vanemaealistega majandustsüklite suhtes oluliselt tundlikum.

Choudhry, Marelli ja Signorelli (2012) on uurinud töötuse määra muutusi Euroopa Liidu liikmesriikides aastatel 2008 ning 2010. Nähtus, et kui keskmine töötuse määr oli Euroopa Liidus kasvanud 2008. aasta septembrist (mil see oli 7,1%) 2010. aasta märtsiks 9,6%-ni, siis noorte töötuse määr oli samal ajavahemikul tõusnud 15,8%-lt koguni 20,6%-ni. Samuti uurisid autorid, milline on suhe noorte töötuse määra ning üldise töötuse määra vahel. Tulemused võimaldavad väita, et aastate lõikes (analüüsitava ajaperioodi hõlmas aastaid 1998-2009) on Euroopa Liidus olnud noorte töötuse määr ligemale kaks korda kõrgem kui üldine töötuse määr. Teisisõnu võime öelda, et noortel on võrdluses üldpopulatsiooniga risk töötuks jääda kaks korda kõrgem. Noorte töötuse määrast Euroopa Liidus majanduskriisi vältel on kirjutanud ka Bell ja Blanchflower (2010), kes märkisid, et noorte töötuse määra suhe üldisesse töötuse määra oli 2,2.

Scarpetta, Sonnetti ja Manfredi (2010) uurisid seevastu, milline oli 15-24 aastaste vanusegruppi kuuluvate elanike töötuse määr 2008. aastal OECD riikides. Selgus, et 15-24-aastaste vanusegruppi kuuluvate elanike töötuse määr oli 2008. aastal OECD riikides 2,4

korda kõrgem kui 25-49-aastaste vanusegruppi kuuluvate inimeste oma. Eraldi pidasid autorid oluliseks välja tuua, et 2008. aastal oli noorte töötuse määr kõrgem kui täiskasvanute oma kõigis OECD riikides. Ühtlasi esitati 2009. aasta neljanda kvartali andmed, millest nähtus, et noorte töötus oli kahe aastaga kasvanud 5,9%, mis ületas oluliselt üldist töötuse määra kasvu (2,3%).

Verick (2009) kõrvutas 15-24-aastaste töötuse määra 25-54-aastaste meeste töötuse määraga, kui võrd viimast vanusegruppi peetakse tööturul sageli kõige stabiilsemaks. Tegemaks laiapõhjalisemaid järeldusi majanduskriiside mõjust kaasas autor analüüsi viis suuremat lokaalset majanduskriisi – Hispaania (1977), Norra (1987), Soome (1991), Rootsi (1991) ning Jaapani (1992). Selgus, et kõigil viiel juhul olid noored kasvava töötuse suhtes haavatavamad kui vanemaealised, mida peegeldab suurem protsentuaalne töötuse määra kasv võrreldes teiste vanuserühmadega. Siinkohal on huvitav märkida, et eelmainitud tendents on ühtaegu märgatav nii kriisi ajal kui selle järgselt. Ühtlasi leidis autor, et majanduskriisi vältel suurenenud lõhe noorte ning vanemaealiste töötuse määra vahel säilib ka majanduse taastumise järgselt. Siiski näib noorte töötuse määra haripunkt kätte jõudvat enne või samal ajal kui vanemal tööliskonnal. Mainitud tendents peegeldab ilmekalt seda, et majanduskriisiga kaasnevad muutused tööturul on noorte jaoks sageli oluliselt järsemad.

Noorte ja täiskasvanute töötuse määra vahekorda on uurinud ka Bell ja Blanchflower (2011a). Soovides siinkohal võtta täpsema vaatluse alla aastad, mis hõlmasid hiljutist majanduskriisi, võib autorite andmeanalüüsile tuginedes väita, et noorte töötuse määr ületas täiskasvanute oma sõltuvalt analüüsi kaasatud riigist 1,43 (Saksamaa) kuni 4,88 (Rootsi) korda. Samuti märgati tendentsi, mille kohaselt hakkab noorte ja täiskasvanute töötuse määra vahekord riigi üldise töötuse määra tõustes kasvama. Bell ja Blanchflower uurisid sedagi, milline on erinevate vanuserühmade tõenäosus kaotada töökoht. Selgus, et 45-54-aastaste vanusegruppi kuuluvatel inimestel on tõenäosus töö kaotamiseks oluliselt väiksem kui teistel vanuserühmadel, seevastu 15-24-aastaste vanuserühma kuuluvatel inimestele on tõenäosus eelmainituks selgelt kõrgeim.

Masso ja Krillo (2011) on uurinud tööturгу Balti riikides majanduskriisi vältel, võttes täpsema vaatluse alla perioodi, mis hõlmab aastaid 2008-2009. Sooviti leida vastust küsimusele, milline on olnud majanduskriisi mõju erinevatele gruppidele tööturul. Esmalt märgiti, et majanduskriis tabas Baltimaid iseäranis valusalt ning kriisiga kaasnenud muutused tööturul mõjutasid erinevaid segmente omamoodi. Artiklist nähtus, et alates Eesti, Läti ja Leedu taasiseseisvumisest on mainitud riigid seisnud silmitsi kõrge noorte töötuse määraga,

mis on muutunud üheks peamiseks sotsiaalseks probleemiks. Võrreldes teiste vanusegruppidega mõjutab majanduskriis Balti riikides kõige enam just noori. Järgnevalt toob autor välja mõned statistilised näitajad, mis võimaldavad eelmainitud illustreerida. Võttes täpsema vaatluse alla aastad 2008-2009, selgus Masso ja Krillo artiklist, et 15-24-aastaste töötuse määr kasvas 15,5% (jõudes 27,5%-ni), 25-49-aastaste töötuse määr 8,3% (jõudes 13%-ni) ning 50-69-aastaste töötuse määr 6% (jõudes 10,5%-ni). Nähtub, et majanduskriis tabas noori tööturul valusamalt kui vanemat töötajaskonda.

Kuivõrd käesolevas bakalaureusetöös käsitletakse analüüsitava riigina Eestit, pidas töö autor oluliseks varasemale kirjandusele tuginedes kirjeldada muutusi tööturul ka spetsiifiliselt Eesti kontekstis. Luuk (2009) on märkinud, et Eesti töötururühmadest kannatas majandussurutise tõttu kõige enam 15-24-aastased. Kui 2008. aasta esimeses kvartalis oli Euroopa Liidu riikides noorte töötuse määr keskmiselt kaks korda kõrgem kui Eestis (7,5%), siis alates 2008. aasta kolmandast kvartalist hakkas Eestis noorte töötus järjekindlalt suurenema ja tegi läbi hüppelise suurenemise, küündides 2009. aasta esimeses kvartalis 24,5%-ni. Seega kasvas noorte töötus Eestis aasta jooksul enam kui kolm korda. 25-49-aastaste töötuse määr kasvas 2008. aasta esimesest kvartalist 2009. aasta esimese kvartalini 4,5%-lt 11%-ni ning 50-74-aastaste töötuse määr 4,5%-lt 7%-ni. Ka Rosenblad (2011) on kirjutanud, et Eestis jäid vanusegruppide võrdluses majanduskriisis tööturul kõige raskemasse seisu kahtlemata noored. Juba 2008. aastal alanud kiire noorte tööpuuduse kasv jätkus 2010. aasta I kvartalini, mil 15-24-aastaste töötuse määr ulatus lausa 40,6 protsendini. Võrdluseks tasub siinkohal märkida, et 25-49-aastaste töötuse määraks oli 2010. aasta I kvartalis ligi 20% ning 50-74-aastaste töötuse määraks 14%. Tõsi, Rosenblad märgib, et noorte tööturunäitajaid analüüsides peab silmas pidama, et see sisaldab kaht väga erinevat gruppi: 15–19-aastased ja 20–24-aastased. 15–19-aastastest õpib enamik alles üldhariduskoolis ning tööturul on nende seast vaid kümnekond protsenti. Artiklist nähtus, et nendest varakult tööturule siirdunudest olid töötud kriisi tippajal peaaegu kolmveerand.

Kuid majanduskriisiga kaasnenud muutused tööturul ei olnud tuntavad üksnes Euroopas. Hoynes, Miller ja Schaller (2012) võtsid täpsemalt vaatluse alla Ameerika Ühendriigid ning märkisid, et majanduskriisiga kaasnenud muutused tööturul olid iseäranis tuntavad noorele töötajaskonnale. Artiklist nähtus, et 2007. aasta mais oli 16-19-aastaste vanusegrupi töötuse määraks Ameerika Ühendriikides 14,4%, 20-24-aastaste vanusegrupi töötuse määraks 6,4%, 25-44-aastaste vanusegrupi töötuse määraks 3,7% ning 45-60-aastaste vanusegrupi töötuse määraks 3,3%. Eelmainitud tulenevalt võib väita, et noorte töötuse määr on vanemaealiste

omast oluliselt kõrgem. Veelgi enam – statistika peegeldab, et majanduskriiside vältel suureneb enim just nende demograafiliste gruppide töötuse määr, kelle keskmine töötuse määr on niigi kõrgem. Iseäranis selgelt saab siinkohal rääkida noortest. Artiklist võis lugeda, et 16-19-aastaste vanusegrupi töötuse määr kasvas 2007. aasta maist 2009. aasta oktoobrini ligi 11%, 20-24-aastaste vanusegrupi töötuse määr ligi 9%, 25-44-aastaste vanusegrupi töötuse määr ligi 6% ning 45-60-aastaste vanusegrupi töötuse määr 3%. Mainitud tulemused võimaldavad teha järelduse, et noorte töötuse määr kasvas kriisiaastatel enam kui vanematel vanusegruppidel.

1.2.2 Põhjused, miks noorte töötus kasvas võrreldes vanema töötajaskonnaga enam

O'Higgins (2010) on öelnud, et noorus on määrava tähtsusega periood elus, mil hakatakse täide viima oma unistusi, püütakse saavutada majanduslik sõltumatus ning otsitakse enda kohta ühiskonnas. Keeruline sisenemine tööturule majanduskriisi tingimustes omab noorele inimesele tõsist mõju. Ajal, mil mõned üksikud leiavad viimaks rahulduspakkuva töö, jääb märkimisväärne hulk noortest pendeldama ajutiste ning madalapalgaliste töökohtade vahel. Ühtlasi võib varasemale kirjandusele tuginedes märgata tendentsi, mille kohaselt on noored sageli esimesed, kes kaotavad töö, kui töötajaskonda on vaja kärpida (Bell ja Blanchflower, 2011a; Eichhorst, Hinte ja Rinne, 2013; Scarpetta jt., 2010; Verick, 2009) ning viimased, kes võetakse majanduse taaselavnedes tööle (O'Higgins, 2010). Põhjusi, miks noorte töötuse määr kasvas võrreldes vanema töötajaskonnaga majanduskriisi vältel enam, võib leida mitmeid.

Uurides varasemat kirjandust, tuuakse peamiste faktoritena välja vähesed töökogemused (Arpaia ja Curci, 2010; Eichhorst, Hinte ja Rinne, 2013; Choudhry, Marelli ja Signorelli, 2012; Caroleo ja Pastore, 2007; Verick, 2009) ning vähene inimkapital (Bell ja Blanchflower, 2011a; Choudhry, Marelli ja Signorelli, 2012), kuid nimetatud põhjused ei ole kaugeltki ainsad. Alljärgnevatel lõikudes püüab käesoleva bakalaureusetöö autor avada erinevate tegurite laiemat tausta.

Esmalt töökogemuse olulisusest. Arpaia ja Curci (2010) on märkinud, et aastatel 2008-2009 iseäranis teravalt esilekerkinud majanduskriis ei puudutanud kõiki ühiskonnagruppe ühtmoodi. Väideti, et kriis tabas oluliselt valusamalt tagasihoidlikuma väljaõppe ja väiksemate kogemustega töötajaid. Kahtlemata iseloomustavad eelmainitud tunnused sageli noori. Eelmainitud autoritega sarnasele järeldusele on jõudnud Eichhorst, Hinte ja Rinne (2013), kirjutades, et majanduskriiside vältel võib noori pidada kõige haavatavamaks grupiks tööturul tulenevalt vähestest töökogemustest, madalast sotsiaalsest kapitalist, tööpetsiifiliste teadmiste puudumisest ning võrdlemisi madalatest vallandamiskuludest.

Caroleo ja Pastore (2007) on väitnud, et just lõhe töökogemuse vahel on peamiseks teguriks, mis seletab noorte oluliselt suuremat töötuse määra võrreldes vanemaealistega. Küll mõnevõrra teises võtmes on sarnast seisukohta esitlenud ka Clark ja Summers (1982), märkides, et tööandjad otsivad pakutavatele ametikohtadele pidevalt nendele kõige paremini sobivaid inimesi. Eelnevale lisaks on Clark ja Summers väitnud sedagi, et noorte töötus on võrreldes vanemaealistega kõrgem põhjusel, kuna noored alles otsivad endale kõige paremini sobivat tööd ning jätkavad pärast mõningast töötamisperioodi sageli õpinguid.

Töökogemuste olulisusest on kirjutanud ka Verick (2009), märkides, et majanduskriisidega kaasnevate muutuste suhtes tööturul on kõige haavatavamaks ühiskonnakihiks noored, sest neil on vähe oskusi ning töökogemust, mille tulemusena suureneb tõenäosus jääda töötuks. Choudhry, Marelli ja Signorelli (2012) tõdevad samuti, et noortel jääb tihti puudu üldisest ning ametispetsiifilisest töökogemusest, millest tulenevalt kalduvadki tööandjad eelistama pigem vanemaid töölisi. Tur ja Viilmann (2009) on märkinud, et rasketel aegadel realiseeruvad töötururiskid eelkõige noorte ja etniliste vähemuste hulgas. Nimelt eristuvad uued tööturule saabujad tööturul olijatest puuduva või vähese töökogemuse poolest, millest tulenevalt pakutakse neile madalamat kvalifikatsiooni eeldavat ja madalamalt tasustatud tööd. Ka Rosenblad (2011) on tähelepanu juhtinud puudulikele erialaoskustele ja vähesele töökogemusele, mis takistavad noorte töölesaamist.

Alapeatüki alguses märkis käesoleva töö autor, et varasemas kirjanduses on ühe olulise põhjusena, miks noorte töötus kasvas võrreldes vanema töötajaskonna majanduskriisi vältel enam, välja toodud erinevusi inimkapitali hulgas. Bell ja Blanchflower (2011a) kirjutavad, et noored ei oma üldiselt palju tööspetsiifilist inimkapitali, mistõttu ei saa pidada üllatuslikuks, et majanduskriis neid teravalt puudutas. Inimkapitali olulisusele on tähelepanu juhtinud ka Choudhry, Marelli ja Signorelli (2012), märkides, et noorte töötuse määr on võrreldes vanemaealistega üldiselt palju kõrgem, kuivõrd omatakse vähem inimkapitali ning madalamat produktiivsust.

Choudhry, Marelli ja Signorelli (2012) artiklist nähtub seegi, et töökaotused mõjutavad ebaproportsionaalselt tugevalt just nooremat töötajaskonda, kuivõrd kalduakse võrreldes vanemate töötajatega sagedamini töötama tähtajatu töölepingu alusel.

1.3 Haridustaseme seos majanduskriisi mõjuga noortele

Kahtlemata mõjutab inimese positsiooni ning võimalusi tööturul tema haridustase. Cho ja Newhouse (2011) on kirjutanud, et kõrgema haridustasemega inimesed on töökaotuse eest

enam kaitstud. Ka Hoynes, Miller ja Schaller (2012) on andmeanalüüsile tuginedes leidnud, et just madalama haridustasemega inimesed tajusid majanduskriisi kõige valusamalt. Eelmainitud autoritega samasugusele järeldusele on jõudnud Farber (2011), kes märkis, et töökaotuse määr on oluliselt kõrgem vähemharitud töötajate hulgas ning kõrgemalt haritud töötajad on töökaotuse suhtes vähem haavatavamad. Purju (2013) on tähelepanu juhtinud sellele, et haridustase oli Eestis majanduskriisi vältel oluline noorte tööpuuduse ulatust mõjutav tegur. Kui kuni põhiharidusega noorte seas oli töötuse määr 2011. aastal 30,9%, siis kõrgharidusega noortel 15%. Hariduse tähtsust on rõhutanud ka Krusell ja Pärnamäe (2010), kes kirjutavad, et majanduskriiside vältel aitab töötusriske vähendada ja majanduslikku kindlust taastada hea haridus. Toodi välja, et kõrgharidusega ja ka keskhariduse nõudega kutsehariduse omandanud inimeste töötusriskid on väiksemad. Kuidas autorid hariduse rolli selgitasid? Väideti, et kõrgharidussüsteem loob eeldused mõne laiema valdkonna põhiteadmiste omandamiseks, samuti paremad analüüsi-, süstematiseerimise ja sünteesimise oskused. See omakorda aitab paremini ja valutumalt vajaduse korral ametit või tegevusala vahetada. Ka Espenberg (2013) on märkinud, et kõrgete oskustega ning paremini haritud inimestel on väiksem tõenäosus kaotada töö. Autor märgib, et kõrgemalt haritud töötajad on tööandjatele väärtuslikumad, olles produktiivsemad ning raskemini asendatavad.

1.4 Majanduskriisi mõju noorte tööalasele kindlustundele

Olukorda tööturul peegeldab kahtlemata inimeste tööalane kindlustunne. Davy, Kinicki ja Scheck (1997) defineerivad tööalast ebakindlust kui muret, mida inimene tunneb tuleviku suhtes tööga seotud küsimustes. Chung ja van Oorschot (2010) defineerivad seda seevastu kindlusena säilitada praegune töökoht või tööleping. Chung ja van Oorschot (2010) uurisid, kuidas tajusid eurooplased subjektiivselt enda tööalast kindlustunnet majanduskriisi vältel. Üheks oluliseks tööalast turvalisust mõjutavaks determinandiks pidasid autorid muuhulgas indiviidi vanust. Eelmainitust lähtuvalt saab küsida, kas vanuse kasvades väheneb ka tööalane ebakindlus või vastupidi? Erinevad uuringud on siinkohal peegeldanud erinevaid tulemusi.

Anderson ja Pontusson (2007) on väitnud, et vanemad töötajad tajuvad suuremat tööalast kindlustunnet kui nooremad. Samasugusele järeldusele jõudsid ka Pacelli, Devicienti, Maida, Morini, Poggi ja Vesan (2008), kes leidsid Euroopa Töötingimuste uuringu 2005. aasta andmeid analüüsides, et tööalane ebakindlus vanuse kasvades väheneb ning 20-24-aastaste vanusegrupp tajub kõrgeimat tööalast ebakindlust.

Sverke, Hellgren ja Näswall (2006) on tähelepanu juhtinud aga sellele, et vanus mõjutab tööalast kindlustunnet lähtuvalt sellest, millised on inimese kohustused. See tähendab seda, et

vanemad töötajad võivad tööalast ebakindlust tajuda oluliselt teravamalt, olles vastutavad oma perekonna ning laste heaolu eest. Böckerman (2004) ongi andmeanalüüsile tuginedes leidnud, et tööalase ebakindluse tajumine on kõrgem vanemate töötajate hulgas. Tema hinnangul on selline tulemus kooskõlas üldise arvamusega, et tööalane ebakindlus nähtusena saadab pigem eakamat töötajaskonda ning töösuhte lõpetamine noorte poolt on pigem vabatahtlik protsess, mis on seotud karjääri edendamise ja ka Näswall ja De Witte (2003) on leidnud, et suuremat tööalast ebakindlust kogevad just vanemad töötajad.

Eelnevast nähtub, et erinevate uuringute tulemused on tööalase kindlustunde kohta vanuserühmade lõikes andnud erinevaid tulemusi. Chung ja van Oorschot (2010) püstitasid siiski hüpoteesi, mille kohaselt tajuvad vanemad töötajad väiksema tõenäosusega tööalast ebakindlust kui noored, lähtudes sellest, et vanemate töötajate puhul on kõige määravamaks teguriks nende staažikus, mis võimaldab tööalasel ebakindlusel aastate möödudes väheneda. Leidmaks vastust küsimusele, kas hüpotees vastab tõele, viidi läbi andmeanalüüs, kasutades selleks Euroopa Sotsiaaluuringu 2008. aasta andmeid. Mainitud aasta vooru andmete kasutamine on käesoleva bakalaureusetöö seisukohalt oluline, võimaldades uurida tööalast kindlustunnet majanduskriisi tingimustes. Andmeanalüüsi kaasati üksnes respondendid, kes tegid tasustatud tööd ning välja jäeti inimesed, kes ei teinud tasustatud tööd ning need, kel vanust üle 65-eluaasta. Millised olid siis tulemused? Selgus, et töötajad vanuses 50-64 tunnevad end tööalasel turvalisemalt kui töötajad teistest vanusegruppidest. Ühtlasi märgiti, et tööalane ebakindlus väheneb vanuse kasvades. Seega leidis autorite hüpotees, mille kohaselt tajuvad vanemad töötajad võrreldes noorematega väiksema tõenäosusega tööalast ebakindlust, kinnitust.

1.5 Muutused töötundides majanduskriisi vältel

Rääkides töötundide arvust, mis on samuti oluliseks indikaatoriks tööturul, nähtub Masso ja Krillo (2011) artiklist, et aastatel 2008-2009 langes keskmine nädalane töötundide arv Eestis 39,1 tunnilt 37,6 tunnile, mis teeb protsentuaalseks languseks 3,8%. Käesoleva bakalaureusetöö autorile pakkus iseäranis suurt huvi aga see, millised olid muutused vanusegruppide lõikes. Kui 2008. aastal oli 15-24-aastaste vanusegruppi kuuluvate inimeste keskmiseks tööpäeva pikkuseks Eestis 40,2 tundi, siis 2009. aastaks oli vastav näitaja langenud 37,5 tunnile, mis teeb protsentuaalseks languseks 6,7%. Kuid millised olid muutused teistes vanusegruppides? 25-49-aastaste vanusegruppi kuuluvate inimeste keskmiseks tööpäeva pikkuseks Eestis oli 2008. aastal 40,6 tundi, kuid 2009. aastaks oli vastav näitaja langenud 39,6 tunnile, mis teeb protsentuaalseks languseks 2,3%. 50-75-

aastaste vanusegruppi kuuluvate inimeste keskmiseks tööädala pikkuseks Eestis 2008. aastal oli aga 38,9 tundi, langedes 2009. aastaks 37,7 tunnile, mis teeb protsentuaalseks languseks 2,9%. Seega võib Masso ja Krillo artiklile tuginedes väita, et kriisiaastatel lühenesid kõige enam just nooremisse vanusegruppi kuuluvate inimeste tööädalad.

1.6 Majanduskriisi mõju palga muutumisele

Oluliseks indikaatoriks tööturul on kindlasti ka palk. Espenberg (2013) on uurinud, kuidas mõjutas majanduskriis ebavõrdsust tööturul, pöörates muuhulgas tähelepanu palgale. Autor märkis, et need kel töökogemust ning tööpetsiifilist inimkapitali rohkem, on majanduskriisi vältel töökaotuse eest paremini kaitstud. Põhjusel, et noortel on vähem oskusi ning kogemusi tööturul, ollakse majanduskriisi vältel tööturul haavatavamad. Ühtlasi on neil eelmainitust tulenevalt sageli vähe võimu palgaläbirääkimistel, mistõttu on üsna tõenäoline, et nende palka kärbitakse majanduskriiside vältel.

Bell ja Blanchflower (2010) märgivad, et noored on valdavalt seotud töökohtadega, kus on madalad palgad. Üksnes 2,2% noortest on rakendust leinud 10% kõige kõrgemalt tasustatud ametikohtade hulgas. See tähendab seda, et noored sisenevad tööturule hõivates madalalt tasustatud kohad. Veelgi enam – liikumine kõrgemini tasustatud ametikohtadele näib majanduskriisi tingimustes muutuvat üha keerulisemaks ning teisalt on tööhõive kasv madalapalgalistel töökohtadel võrdlemisi tagasihoidlik. Eelmainitu tähendab seda, et noored seisavad silmitsi polariseerunud tööturuga.

Bell ja Blanchflower (2010a) on kirjutanud ka sellest, kuidas on aastate jooksul muutunud suhe noorte ning keskealiste keskmise palga vahel Suurbritannias. Võis lugeda, et 2007. aastal moodustas 18-21-aastaste nädalapalk 46,6% 40-49-aastaste nädalapalgast, 2008. aastal 45,8% ning 2009. aastal 45,5%. Eelmainitu annab alust väita, et suhe palga osas on ajas nihkunud noorte jaoks negatiivses suunas.

1.7 Hüpoteesid

Võttes aluseks eelnevalt avaldatud uuringud ning arvestades bakalaureusetöö tarbeks kasutatavate andmetega, püstitab autor käesoleva töö raames kolm hüpoteesi.

Varasemale kirjandusele tuginedes võib sageli kohata põhimõtet, mille kohaselt iseloomustavad vanemat töötajaskonda laialdased töökogemused, ametispetsiifilised teadmised ning kõrgem produktiivsus (Eichhorst jt., 2013; Choudhry jt., 2012; Caroleo ja Pastore, 2007; Veric, 2009), mis asetab noored võrdluses vanemate vanuserühmadega tööturul kehvemale positsioonile. Eelmainitu annab käesoleva bakalaureusetöö autorile alust oletada,

et noored, soovides tööturul aktiivsena püsida, pidid võrreldes vanemate vanusegruppidega leppima suurema tõenäosusega töötingimuste halvenemisega.

Hüpotees 1. Noorte töötingimused halvenesid võrreldes vanemate vanusegruppidega majanduskriisi vältel enam

Uurimused, kus vaatluse all tööalane kindlustunne vanusegruppide lõikes, on peegeldanud erinevaid tulemusi. Leidub uurimusi, mille järelalusena märgitakse, et vanemad töötajad tajuvad suuremat tööalast kindlustunnet (Anderson ja Pontusson, 2007; Chung ja van Oorschot, 2010; Pacelli jt., 2008), kuid teisalt neid, millest nähtub nagu kogeks suuremat tööalast ebakindlust just vanem töötajaskond (Böckerman, 2004; Näswall ja De Witte, 2003). Käesoleva bakalaureusetöö autor julgeb oletada, et tulenevalt noorte oluliselt kõrgemast töötuse määrast võrreldes vanemaelistega Eestis majanduskriisi vältel (Masso ja Krillo, 2011; Lukk, 2009; Rosenblad, 2011) tajuti vanemate vanusegruppidega võrreldes väiksemat tööalast kindlustunnet.

Hüpotees 2. Noorte tööalane kindlustunne vähenes võrreldes vanemate vanusegruppidega majanduskriisi vältel enam

Purju (2013) on kirjutanud, et haridustase oli Eestis majanduskriisi vältel oluline noorte tööpuuduse ulatust mõjutav tegur. Kui kuni põhiharidusega noorte seas oli töötuse määr 2011. aastal 30,9%, siis kõrgharidusega noortel 15%. Hariduse tähtsust on rõhutanud ka Krusell ja Pärnamäe (2010), väites, et majanduskriiside vältel aitab töötusriske vähendada ja majanduslikku kindlust taastada hea haridus. Autorid tõid välja, et kõrgharidusega ja ka keskhariduse nõudega kutsehariduse omandanud inimeste töötusriskid on väiksemad. Ka Espenberg (2013) on märkinud, et kõrgete oskustega ning paremini haritud inimestel on väiksem tõenäosus kaotada töö. Nimelt on kõrgemalt haritud töötajad tööandjatele väärtuslikumad, olles produktiivsemad ning raskemini asendatavad. Ehkki varasem kirjandus keskendub suuresti sellele, kuidas mõjutab inimese haridustase tõenäosust kaotada töö majanduskriisi vältel, pidas töö autor põhjendatuks oletada, et madalam haridustase mõjutab olulisel määral ka indiviidi töötingimuste halvenemist.

Hüpotees 3. Madalama haridustasemega noorte töötingimused halvenesid majanduskriisi vältel enam kui kõrgema haridustasemega noortel

2. Metoodika

2.1 Andmed

Analüüsi teostamiseks kasutatakse Euroopa Sotsiaaluuringu 2010. aasta avaliku andmestiku Eesti andmeid. Andmed on kaalutud disainikaaluga, korrigeerimaks valimi elluviimisel tekkinud viga (Ganninger, 2013). Noortena käsitletakse käesolevas töös inimesi vanuses 25-35. Mainitud vanusevahemiku põhjendus on esitatud alapeatükis „Noorte definitsioon“. Ühtlasi tuli määratleda, milline võiks olla analüüsi kaasatavate respondentide vanuseline ülempiir, et tulemused peegeldaksid olukorda tööturul võimalikult täpselt. Aluseks võeti uuring, mille autoriteks Chuck ja van Oorschot (2010), kes uurisid, kuidas tajusid eurooplased subjektiivselt enda tööalast kindlustunnet majanduskriisi vältel. Kasutades Euroopa Sotsiaaluuringu neljanda vooru andmeid, jäeti andmeanalüüsist välja inimesed, kel vanust üle 65-eluaasta. Samasugust lähenemist peab põhjendatuks ka käesoleva bakalaureusetöö autor, kuivõrd mainitud eas inimesed lahkuvad sageli tööturult.

Euroopa Sotsiaaluuringu 2010. aasta Eesti andmestikus on vanusevahemikku 25-65 kuuluvaid respondente 1115.

2.2 Tunnuste kirjeldus

Andmeanalüüsi on kaasatud neli sõltuvat ning kaheksa sõltumatut tunnust. Sõltuvad tunnused peegeldavad erinevaid muutusi, mis võisid inimeste tööelus majanduskriisi vältel aset leida. Peamiseks huvipakkuvaks sõltumatuks tunnuseks käesoleva bakalaureusetöö puhul on seevastu vanus, kuid analüüsi on kaasatud ka teised sotsiodemograafilised tunnused.

2.2.1 Sõltuvad tunnused

Sõltuvateks tunnusteks on, kas inimene on viimase kolme aasta jooksul pidanud tegema vähem huvitavat tööd, kogunud palga vähendamist, tööaja lühendamist ning väiksemat tööalast kindlust. Tegemist on mitteamvuliste binaarsete tunnustega. Bakalaureusetöö tarbeks moodustatud valimisse kuuluvatest respondentidest pidid 31% tegema viimase kolme aasta jooksul vähem huvitavat tööd, 57% leppima palga vähendamisega, 24% kogema tööaja lühendamist ning 52% tundma töö juures vähem kindlust.

2.2.2 Sõltumatud tunnused

Käesolevas bakalaureusetöös on analüüsi kaasatud respondendid jagatud vanuse alusel kolme kategooriasse. Vanustunnus kodeeriti ümber kolmevääruseliseks – noored (25-35-aastased), keskmine (36-50-aastased) ning vanem (51-65-aastased) vanusegrupp. Noorte vanusegruppi

kuulub 25%, keskmisesse 38% ning vanemasse vanusegruppi 37% respondentidest. Mudelites, mis on tehtud ühe vanusegrupi kohta, kasutan kontrolltunnusena ka vanust arvulise tunnusena ning vanust ruudus, sest vanuse seos mitmete tunnustega (näiteks palk ja palga vähenemine) on mittelineaarne.

Sõltumatu tunnusena on andmeanalüüsi kaasatud ka sootunnus. Andmeanalüüsi kaasatud respondentide hulgas on naised 59% ning mehi 41%.

Haridustaset kirjeldab käesolevas bakalaureusetöös tunnus, kus respondentilt küsiti, milline on tema kõrgeim omandatud haridustase. Haridustunnus kodeeriti ümber neljaväärtuseliseks – kuni põhiharidus, kutseharidus, keskharidus ning kõrgharidus. Kuni põhihariduse on kõrgeima haridustasemena määratlenud 9%, kutsehariduse 39%, keskhariduse 22% ning kõrghariduse 30% respondentidest.

Analüüsis oli ka tunnus, millist keelt räägitakse respondendi kodus kõige sagedamini. Põhjusel, et teiste keelte osatähtsus võrreldes eesti ja vene keelega oli respondentide hulgas väga väike (teisi keeli rääkis koduse keelena üksnes neli inimest), on käesolevas bakalaureusetöös tunnus ümber kodeeritud kaheväärtuseliseks – eesti ja vene keel. Muude koduste keelte rääkijad on jäetud analüüsist välja. Eesti keelt räägib koduse keelena 78% ning vene keelt 22% respondentidest.

Tööstaaži aastates ning töötuse perioodi kestust viimase kolme aasta jooksul kuudes mõõdeti ankeedis arvulisena. Keskmiseks tööstaažiks täis- või osajaga tööl oli noorte vanusegrupis 16 aastat, keskmises vanusegrupis 21 aastat ning kõige vanemas vanusegrupis 36 aastat. Keskmiseks töötuse perioodi kestuseks kuudes viimase kolme aasta jooksul oli noorte vanusegrupis kolm kuud, keskmises vanusegrupis 2,7 kuud ning kõige vanemas vanusegrupis 3,3 kuud.

2.3 Analüüsi meetod

Saamaks ülevaadet seostest sõltuvate ja sõltumatute tunnuste vahel, koostatakse esmalt risttabelid. Seejärel teostatakse multinomiaalne regressioonanalüüs, mis võimaldab kasutada analüüsis mitmekategoorialist sõltuvat tunnust ja välja selgitada, kui palju kirjeldavad sõltumatud tunnused sõltuva tunnuse hajuvusest ning erinevate tegurite mõju sõltuvale tunnusele ja mõju suunda (Tooding, 2007).

3. Analüüs

Andmestikust on välja valitud tunnused, mis kirjeldavad protsesse, mida respondendid kogesid tööturul viimase kolme aasta jooksul (aastatel 2007-2010). Kuivõrd majanduskriis tõusis kõige teravamalt esile aastatel 2008-2009 (Arpaia ja Curci, 2010), käsitletakse respondentide vastuseid hinnanguna majanduskriisi vältel toimunule.

3.1 Kirjeldav statistika

3.1.1 Vähem huvitava töö tegemine majanduskriisi vältel

Tabelist 1 nähtub, et võrreldes keskmise ning vanema vanusegrupiga pidid noored majanduskriisi vältel tegema sagedamini vähem huvitavat tööd. Erinevused keskmise ning vanema vanusegrupi vahel on vaatlusaluses küsimuses minimaalsed. Seost vähem huvitava töö tegemise ning vanusegruppide vahel võimaldavad usaldusnivool 5% kinnitada ka hii-ruut-statistik ning Craméri seosekordaja.

Tabel 1. Vähem huvitava töö tegemise ja vanusegruppide tunnuse vaheline sagedusjaotus

Vähem huvitava töö tegemine majanduskriisi vältel	25-35	36-50	51-65
Jah (%)	42%	27%	28%
Ei (%)	58%	73%	72%
Kokku (%)	100%	100%	100%
Kokku (N)	184	347	236
Hii-ruut-statistik (vabadusastmete arv 2)	14,75		
Craméri V	0,14		
Olulisuse tõenäosus	0,001		

Andmed: Euroopa Sotsiaaluuring 2010

3.1.2 Palga vähendamine majanduskriisi vältel

Analüüsides, mil määral pidid erinevad vanuserühmad majanduskriisi vältel leppima palga vähendamisega, nähtub tabelist 2, et olulisi erinevusi vanusegruppide vahel välja tuua pole võimalik. Seost palga vähendamise ja vanusegruppide vahel ei kinnita 5% usaldusnivool ka hii-ruut-statistik ega Craméri seosekordaja.

Tabel 2. Palga vähendamise ja vanusegruppide tunnuse vaheline sagedusjaotus

Palga vähendamine majanduskriisi vältel	25-35	36-50	51-65
Jah (%)	57%	57%	56%
Ei (%)	43%	43%	44%
Kokku (%)	100%	100%	100%
Kokku (N)	187	346	241
Hii-ruut-statistik (vabadusastmete arv 2)	0,15		
Craméri V	0,01		
Olulisuse tõenäosus	0,926		

Andmed: Euroopa Sotsiaaluuring 2010

3.1.3 Tööaja lühendamine majanduskriisi vältel

Urvides, mil määral pidid erinevad vanuserühmad majanduskriisi vältel leppima tööaja lühendamise, nähtub tabelist 3, et suuri erinevusi vanusegruppide vahel ei ole. Tõsi, võrreldes teiste vanusegruppidega, on vanemaealiste hulgas mõnevõrra enam neid, kes pidid majanduskriisi vältel leppima tööaja lühendamise. Ometi ei võimalda hii-ruut-statistik ega Craméri seosekordaja kinnitada usaldusnivool 5% seost tööaja lühendamise ja vanusegruppide vahel.

Tabel 3. Tööaja lühendamise ja vanusegruppide tunnuse vaheline sagedusjaotus

Tööaja lühendamine majanduskriisi vältel	25-35	36-50	51-65
Jah (%)	22%	24%	26%
Ei (%)	78%	76%	74%
Kokku (%)	100%	100%	100%
Kokku (N)	187	347	240
Hii-ruut-statistik (vabadusastmete arv 2)	0,88		
Craméri V	0,03		
Olulisuse tõenäosus	0,645		

Andmed: Euroopa Sotsiaaluuring 2010

3.1.4 Töölase kindlustunde vähenemine majanduskriisi vältel

Analüüsid, mil määral tajusid erinevad vanusegrupid majanduskriisi vältel töölase kindlustunde vähenemist, selgub tabelist 4, et võrreldes teiste vanusegruppidega tajusid mõnevõrra suuremat tööalast kindlustunnet vanemaealised inimesed. Seevastu erinevused noorte ning keskealiste vahel on vaadeldavas küsimuses minimaalsed. Seost töölase kindlustunde vähenemise ja vanusegruppide vahel ei võimalda usaldusnivool 5% kinnitada ei hii-ruut-statistik ega Craméri seosekordaja.

Tabel 4. Töölase kindlustunde vähenemise ja vanusegruppide tunnuse vaheline sagedusjaotus

Töölase kindlustunde vähenemine majanduskriisi vältel	25-35	36-50	51-65
Jah (%)	53%	54%	48%
Ei (%)	47%	46%	52%
Kokku (%)	100%	100%	100%
Kokku (N)	184	346	241
Hii-ruut-statistik (vabadusastmete arv 2)	1,84		
Craméri V	0,05		
Olulisuse tõenäosus	0,398		

Andmed: Euroopa Sotsiaaluuring 2010

3.2 Regressioonanalüüs

Järgnevalt teostatakse multinomiaalne logistiline regressioonanalüüs, mis viiakse läbi mitmes osas. Esmalt kasutatakse multinomiaalset logistilist regressioonanalüüsi uurimaks, millised peamised erinevused ilmnesid majanduskriisi vältel tööturul erinevate vanusegruppide vahel. Seejärel kasutatakse multinomiaalset logistilist regressioonanalüüsi eesmärgiga mõista, millised mõjutegurid soodustasid vähem huvitava töö tegemist, palga vähendamist, tööaja lühendamist ning töölase kindlustunde vähenemist majanduskriisi vältel spetsiifiliselt noorte vanusegrupis. Lõpetuseks kasutatakse multinomiaalset logistilist regressioonanalüüsi saamaks teada, kuidas mõjutasid samasugused sotsiodemograafilised tunnused erinevaid vanusegruppe.

3.2.1 Vanusegruppide võrdlus

Tabelist 5 nähtub, et noored pidid võrreldes keskmise ning kõige vanema vanusegrupiga tegema majanduskriisi vältel suurema tõenäosusega vähem huvitavat tööd. Vanusegruppide vahel on statistiliselt usaldusväärsed erinevused nivool 5% keskmise vanusegrupi ning noorte ja vanema vanusegrupi ning noorte vahel. Selgub, et noorte tõenäosus teha majanduskriisi vältel vähem huvitavat tööd on võrreldes keskmise vanusegrupiga 2,8 korda ning võrreldes kõige vanema vanusegrupiga 2,2 korda kõrgem. Ühtlasi nähtub tabelist 5, et vanusegrupid ei eristu üksteisest statistiliselt olulisel määral majanduskriisi vältel palga vähendamise, tööaja lühendamise ning töölase kindlustunde vähenemise poolest.

Tabel 5. Regressioonimudelid kõigi sõltuvate tunnuste kohta erinevate vanusegruppide lõikes

Vanusegrupid	Vähem huvitava töö tegemine ²		Palga vähendamine ³		Tööaja lühendamine ⁴		Töölase kindlustunde vähenemine ⁵	
	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)
36-50 ¹	-0,80**	0,36	0,06	1,06	0,28	1,33	0,06	1,07
51-65 ¹	-0,98*	0,45	-0,08	0,92	0,43	1,53	-0,26	0,77
N	748		755		755		752	
R ² (Nagelkerke)	0,095		0,035		0,059		0,026	
Statistiline usaldusväärsus	p<0,05		p<0,05		p<0,05		p>0,05	

Märkus: statistiliselt olulised †p<0,10; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Tähistused: B – regressioonikordaja; Exp(B) – šansside suhte kordaja

¹Taustakategooria: Noored. ²Taustakategooria: Vähem huvitava töö mittetegemine majanduskriisi vältel.

³Taustakategooria: Palga mittevähendamine majanduskriisi vältel. ⁴Taustakategooria: Tööaja mittelühendamine majanduskriisi vältel. ⁵Taustakategooria: Töölase kindlustunde mittevähenedamine majanduskriisi vältel.

Mudeli kontrolltunnusteks olid sellised sõltumatud tunnused nagu sugu, haridus, kodune keel, tööstaaž aastates ning töötuse perioodi kestus kuudes viimase kolme aasta jooksul.

Andmed: Euroopa Sotsiaaluuring 2010

3.2.2 Regressioonimudelid noorte vanusegrupi lõikes

Tabelist 6 nähtub, et mudelis, kus sõltuvaks tunnuseks vähem huvitava töö tegemine, võib usaldusnivool 10% väita, et tõenäosus vähem huvitava töö tegemiseks majanduskriisi vältel oli suurem nende noorte hulgas, kelle tööstaaž väiksem ning töötuse perioodi kestus kuudes võrreldes eakaaslastega viimase kolme aasta jooksul pikem. Andmeanalüüsi tulemused võimaldavad väita, et iga täiendav tööaasta vähendas tõenäosust vähem huvitava töö tegemiseks noorte hulgas 12% võrra. Ühtlasi nähtub, et iga täiendav kuu töötuna viimase kolme aasta jooksul suurendas tõenäosust vähem huvitava töö tegemiseks majanduskriisi vältel noorte hulgas 7% võrra. Mudel tervikuna pole statistiliselt usaldusväärne, millest tulenevalt ei saa vähem huvitava töö tegemist majanduskriisi vältel noorte hulgas ainult antud tunnuskomplekti kaudu seletada.

Võttes vaatluse alla mudeli, kus sõltuvaks tunnuseks palga vähendamine, selgub tabelist 6, et hariduskategooriate lõikes on statistiliselt usaldusväärsed erinevused usaldusnivool 5% kuni põhi- ja kõrghariduse, kesk- ja kõrghariduse ning kutse- ja kõrghariduse vahel. Noortel, kelle kõrgeimaks haridustasemeks kuni põhiharidus, oli võrreldes kõrghariduse omandanud noortega 14 korda suurem tõenäosus leppida majanduskriisi vältel palga vähendamiseks. Seevastu noortel, kelle kõrgeimaks haridustasemeks kutseharidus, oli võrreldes kõrghariduse omandanud noortega kaks korda suurem tõenäosus palga vähendamiseks majanduskriisi ajal.

Keskharidusega noortel oli võrreldes kõrgharidusega noortega aga kolm korda suurem tõenäosus olla kogenud palga vähendamist. Tabelist 6 nähtub seegi, et statistiliselt usaldusväärsed erinevused usaldusnivool 5% ilmnevad eesti ning vene keelt kõnelevate noorte vahel. Selgub, et võrreldes koduse keelena eesti keelt rääkivate noortega, oli vene keelt rääkivate noorte hulgas tõenäosus palga vähendamiseks majanduskriisi vältel kolm korda suurem. Statistiliselt usaldusväärsed erinevused usaldusnivool 10% ilmnevad aga sootunnuse puhul. Noorte hulgas oli meestel võrreldes naistega 48% võrra väiksem tõenäosus palga vähendamiseks. Andmeanalüüsi tulemused võimaldavad väita sedagi, et noorte vanusgrupi piires ilmnemise statistiliselt usaldusväärsed erinevused usaldusnivool 5% respondendi vanuse puhul. Mida vanemad on respondendid, seda väiksema tõenäosusega kogesid nad majanduskriisi ajal palga vähendamist, see seos on mittelineaarne. Mudel tervikuna on statistiliselt usaldusväärne, millest tulenevalt saab palga vähendamist majanduskriisi vältel noorte vanusegrupis antud tunnuskomplekti kaudu seletada.

Vaadeldes mudelit, kus sõltuvaks tunnuseks töötaja lühendamise, nähtub tabelist 6, et hariduskategooriate lõikes on statistiliselt usaldusväärsed erinevused usaldusnivool 5% kuni põhi- ja kõrghariduse vahel, samuti eesti ja vene keelt kõnelevate noorte ning meeste ja naiste vahel. Andmeanalüüsi tulemused võimaldavad väita, et noortel, kelle kõrgeimaks haridustasemeks kuni põhiharidus, oli võrreldes kõrghariduse omandanud noortega majanduskriisi vältel neli korda suurem tõenäosus töötaja lühendamiseks. Samuti selgub, et koduse keelena vene keelt rääkivate noorte seas oli tõenäosus töötaja lühendamiseks majanduskriisi ajal kolm korda suurem kui koduse keelena eesti keelt rääkivate noorte hulgas. Tabelist 6 nähtub seegi, et noorte hulgas oli meestel võrreldes naistega 59% võrra väiksem tõenäosus töötaja lühendamiseks majanduskriisi vältel. Mudel tervikuna on statistiliselt usaldusväärne, millest tulenevalt saab töötaja lühendamist majanduskriisi vältel noorte vanusegrupis antud tunnuskomplekti kaudu seletada. Ometi on siinkohal oluline märkida, et nende noorte hulk respondentide hulgas, kelle tööaega majanduskriisi vältel lühendati oli kõigest 40, millest tulenevalt võib indiviidide vähesus mõjutada regressioonikoefitsientide väärtust, kuid ligikaudseid hinnanguid seoste statistilise olulisuse kohta saab töö autori hinnangul siiski teha.

Võttes vaatluse alla mudeli, kus sõltuvaks tunnuseks töötajase kindlustunde vähenemine, selgub tabelist 6, et statistiliselt usaldusväärsed erinevused usaldusnivool 10% ilmnevad eesti ja vene keelt kõnelevate noorte vahel. Koduse keelena vene keelt rääkivate noorte seas oli tõenäosus töötajase kindlustunde vähenemiseks majanduskriisi vältel kaks korda suurem kui

koduse keelena eesti keelt rääkivate noorte hulgas. Mudel tervikuna pole statistiliselt usaldusväärne, mistõttu ei saa tööalase kindlustunde vähenemist majanduskriisi vältel noorte hulgas ainult antud tunnuskomplekti kaudu seletada.

Tabel 6. Regressioonimudelid kõigi sõltuvate tunnuste kohta noorte vanusegrupi lõikes

Analüüsi kaasatud mõjutegurid	Vähem huvitava töö tegemine ¹		Palga vähendamine ²		Tööaja lühendamine ³		Tööalase kindlustunde vähenemine ⁴	
	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)
Konstant	-16,20		38,27		2,33		9,10	
Mehed⁵	-0,01	0,99	-0,65 [†]	0,52	-0,90 [*]	0,41	-0,43	0,65
Kuni põhiharidus⁶	0,36	1,44	2,62 ^{**}	13,69	1,28 [*]	3,61	0,82	2,26
Kutseharidus⁶	0,29	1,34	0,79 [*]	2,20	0,18	1,20	0,18	1,20
Keskharidus⁶	-0,26	0,77	1,07 [*]	2,91	0,47	1,60	0,21	1,23
Kodune keel – vene keel⁷	0,46	1,58	1,18 ^{**}	3,24	0,96 [*]	2,62	0,71 [†]	2,03
Tööstaaž aastates	0,11 [†]	1,12	0,04	1,05	0,12	1,12	0,02	1,02
Töötuse perioodi kestus kuudes viimase kolme aasta jooksul	0,07 [†]	1,07	-0,04	0,96	0,04	1,04	0,01	1,00
Vanus aastates	1,09	2,96	-2,48 [*]	0,08	-0,19	0,83	-0,57	0,56
Vanuse ruut	-0,02	0,98	0,04 [*]	1,04	0,00	1,00	0,01	1,01
N	180		183		183		180	
R² (Nagelkerke)	0,090		0,207		0,142		0,054	
Statistiline usaldusväärsus	p>0,05		p<0,05		p<0,05		p>0,05	

Märkus: statistiliselt olulised †p<0,10; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Tähistused: B – regressioonikordaja; Exp(B) – šansside suhte kordaja

¹Taustakategooria: Vähem huvitava töö mittetegemine majanduskriisi vältel. ²Taustakategooria: Palga mittevähendamine majanduskriisi vältel. ³Taustakategooria: Tööaja mittelühendamine majanduskriisi vältel.

⁴Taustakategooria: Tööalase kindlustunde mittevähenedamine majanduskriisi vältel. ⁵Taustakategooria: Naised.

⁶Taustakategooria: Kõrgharidus. ⁷Taustakategooria: kodune keel on eesti keel.

Andmed: Euroopa Sotsiaaluuring 2010

3.2.3 Regressioonimudelid kolme vanusegrupi lõikes

Sõltuvaks tunnuseks vähem huvitava töö tegemine

Tabelist 7 nähtub, et haridus ei omanud ühegi vanusegrupi puhul statistiliselt olulist mõju vähem huvitava töö tegemiseks majanduskriisi vältel. Ühtlasi selgub, et sugu ning kodune keel ei omanud statistiliselt olulist mõju noorte ning kõige vanema vanusegrupi puhul, küll aga keskmises vanusegrupis. Andmeanalüüsi tulemused võimaldavad väita, et koduse keelena

vene keelt kõnelevate keskealiste seas oli tõenäosus vähem huvitava töö tegemiseks majanduskriisi vältel kolm korda suurem kui nende eesti keelt rääkivate eakaaslaste hulgas. Ühtlasi nähtub tabelist 7, et keskmisesse vanusegruppi kuuluvatel meestel oli majanduskriisi vältel kaks korda suurem tõenäosus teha vähem huvitavat tööd kui naistel. Tööstaaž omas statistiliselt olulist mõju üksnes noorte vanusegrupile. Selgub, et iga täiendav tööaasta vähendas noorte seas tõenäosust vähem huvitava töö tegemiseks majanduskriisi vältel 12% võrra. Töötuse perioodi kestus omas statistiliselt olulist mõju kõigi vanusegruppide puhul, kuid noorte puhul üksnes juhul, kui tõsta usaldusnivoo 10%-le. Tabelist 7 nähtub, et iga täiendav kuu töötuna viimase kolme aasta jooksul suurendas tõenäosust vähem huvitava töö tegemiseks majanduskriisi vältel noorte hulgas 7% võrra, keskmises vanusegrupis 12% võrra ning kõige vanemas vanusegrupis 25% võrra.

Tabel 7. Regressioonimudelid vanusegruppide lõikes, kus sõltuvaks tunnuseks vähem huvitava töö tegemine

Mõjutegurid vähem huvitava töö tegemiseks ¹	25-35		36-50		51-65	
	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)
Konstant	-16,20		-14,72		-19,86	
Mehed ²	-0,01	0,99	0,78**	2,18	0,10	1,10
Kuni põhiharidus ³	0,36	1,44	0,33	1,40	-1,93	0,15
Kutseharidus ³	0,29	1,34	-0,35	0,70	-0,21	0,81
Keskharidus ³	-0,26	0,77	-0,18	0,84	-0,24	0,79
Kodune keel – vene keel ⁴	0,46	1,58	1,08***	2,95	-0,16	0,85
Tööstaaž aastates	0,11 [†]	1,12	0,02	1,02	0,07	1,07
Töötuse perioodi kestus kuudes viimase kolme aasta jooksul	0,07 [†]	1,07	0,11**	1,12	0,22***	1,25
Vanus aastates	1,09	2,96	0,61	1,85	0,71	2,04
Vanuse ruut	-0,02	0,98	-0,01	0,99	-0,01	0,99
N	180		336		232	
R ² (Nagelkerke)	0,090		0,146		0,167	
Statistiline usaldusväärsus	p>0,05		p<0,05		p<0,05	

Märkus: statistiliselt olulised [†]p<0,10; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Tähistused: B – regressioonikordaja; Exp(B) – šansside suhte kordaja

¹Taustakategooria: Vähem huvitava töö mittetegemine majanduskriisi vältel. ²Taustakategooria: Naised.

³Taustakategooria: Kõrgharidus. ⁴Taustakategooria: kodune keel on eesti keel.

Andmed: Euroopa Sotsiaaluuring 2010

Sõltuvaks tunnuseks palga vähendamine

Tabelist 8 nähtub, et palga vähendamise osas majanduskriisi vältel erinevad noored selgelt teistest moodustatud vanusegruppidest. Selgub, et noorte vanusegrupis omas palga vähendamiseks statistiliselt olulist mõju haridus, mis ei ilmenud aga teise vanusegruppide juures. Andmeanalüüsi tulemused võimaldavad väita, et noortel, kelle kõrgeimaks haridustasemeks kuni põhiharidus, oli võrreldes kõrghariduse omandanud noortega 14 korda suurem tõenäosus leppida majanduskriisi vältel palga vähendamisega. Noortel, kelle kõrgeimaks haridustasemeks kutseharidus, oli võrreldes kõrghariduse omandanud noortega kaks korda suurem risk leppida majanduskriisi vältel palga vähendamisega. Kõrgeima haridustasemena keskhariduse määratlenud noorte puhul on vastavaks näitajaks seevastu kolm. Kodune keel omas statistiliselt olulist mõju nii noorte kui keskmises vanusegrupis, kuid mitte kõige vanemas vanusegrupis. Tabelist 8 selgub, et koduse keelena vene keelt kõnelevate noorte seas oli tõenäosus palga vähendamiseks majanduskriisi vältel kolm korda suurem kui koduse keelena eesti keelt rääkivate noorte hulgas. Ühtlasi nähtub, et koduse keelena vene keelt kõnelevate keskealiste seas oli tõenäosus palga vähendamiseks majanduskriisi ajal kaks korda suurem kui nende eesti keelt rääkivate eakaaslaste hulgas. Respondendi vanus aastates ning sugu omasid statistiliselt olulist mõju üksnes noorte hulgas. Ühtlasi selgub tabelist 8, et noorte seas oli meestel võrreldes naistega 48% võrra väiksem tõenäosus majanduskriisi vältel palga vähendamiseks. Tööstaaž ning töötuse perioodi kestus ei omanud statistiliselt olulist mõju palga vähendamiseks üheski moodustatud vanusegrupis.

Tabel 8. Regressioonimudelid vanusegruppide lõikes, kus sõltuvaks tunnuseks palga vähendamine

Mõjutegurid palga vähendamiseks ¹	25-35		36-50		51-65	
	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)
Konstant	38,27		-11,46		38,71	
Mehed ²	-0,65 [†]	0,52	-0,01	1,05	-0,31	0,73
Kuni põhiharidus ³	2,62 ^{**}	13,69	0,17	1,18	0,48	1,61
Kutseharidus ³	0,79 [*]	2,20	0,38	1,46	-0,02	0,98
Keskharidus ³	1,07 [*]	2,91	0,31	1,36	-0,12	0,88
Kodune keel – vene keel ⁴	1,18 ^{**}	3,24	0,65 [*]	1,87	-0,20	0,82
Tööstaaž aastates	0,04	1,05	0,03	1,03	-0,02	0,98
Töötuse perioodi kestus kuudes viimase kolme aasta jooksul	-0,04	0,96	0,07	1,07	0,08	1,08
Vanus aastates	-2,48 [*]	0,08	0,53	1,70	-1,33	0,27
Vanuse ruut	0,04 [*]	1,04	-0,01	0,99	0,01	1,01
N	183		335		237	
R ² (Nagelkerke)	0,207		0,060		0,043	
Statistiline usaldusväärsus	p<0,05		p>0,05		p>0,05	

Märkus: statistiliselt olulised †p<0,10; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Tähistused: B – regressioonikordaja; Exp(B) – šansside suhte kordaja

¹Taustakategooria: Palga mittevähendamine majanduskriisi vältel. ²Taustakategooria: Naised.

³Taustakategooria: Kõrgharidus. ⁴Taustakategooria: kodune keel on eesti keel.

Andmed: Euroopa Sotsiaaluuring 2010

Sõltuvaks tunnuseks tööaja lühendamine

Tabelist 9 nähtub, et sugu omas statistiliselt olulist mõju tööaja lühendamiseks majanduskriisi vältel nii noorte kui kõige vanemas vanusegrupis, kuid mitte keskmises vanusegrupis. Selgub, et noorte seas oli meestel 59% võrra ning vanemaealiste seas 52% võrra väiksem tõenäosus tööaja lühendamiseks kui naistel. Haridus omas tööaja lühendamiseks statistiliselt olulist mõju üksnes noorte vanusegrupis. Nähtub, et kuni põhiharidusega noortel oli võrreldes kõrgharidusega noortega neli korda suurem tõenäosus majanduskriisi vältel tööaja lühendamiseks. Kodune keel omas statistiliselt olulist mõju nii noorte kui keskmises vanusegrupis, kuid mitte kõige vanemas vanusegrupis. Andmeanalüüsi tulemused võimaldavad väita, et koduse keelena vene keelt kõnelevate noorte seas oli tõenäosus tööaja lühendamiseks majanduskriisi vältel kolm korda suurem kui koduse keelena eesti keelt rääkivate noorte hulgas. Seevastu keskmises vanusegrupis oli koduse keelena vene keelt kõnelevate seas tõenäosus tööaja lühendamiseks majanduskriisi vältel kaks korda suurem kui koduse keelena eesti keelt rääkivate eakaaslaste hulgas. Tööstaaž ning töötuse perioodi kestus omasid statistiliselt olulist mõju üksnes kõige vanemas vanusegrupis. Selgub, et iga täiendav

tööaasta vähendas tõenäosust tööaja lühendamiseks majanduskriisi vältel vanemaealiste vanusegrupis 6% võrra ning iga täiendav kuu töötuna viimase kolme aasta jooksul kasvatas tõenäosust tööaja lühendamiseks majanduskriisi vältel vanemaealiste vanusegrupis 14% võrra.

Tabel 9. Regressioonimudelid vanusegruppide lõikes, kus sõltuvaks tunnuseks tööaja lühendamine

Mõjutegurid tööaja lühendamiseks ¹	25-35		36-50		51-65	
	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)
Konstant	2,33		0,31		30,70	
Mehed ²	-0,90*	0,41	0,21	1,23	-0,74*	0,48
Kuni põhiharidus ³	1,28*	3,61	0,70	2,02	0,08	1,09
Kutseharidus ³	0,18	1,20	0,48	1,61	0,33	1,40
Keskharidus ³	0,47	1,60	0,24	1,27	-0,38	0,68
Kodune keel – vene keel ⁴	0,96*	2,62	0,86**	2,37	0,33	1,39
Tööstaaž aastates	0,12	1,12	0,03	1,04	-0,06*	0,94
Töötuse perioodi kestus kuudes viimase kolme aasta jooksul	0,04	1,04	0,01	1,01	0,13**	1,14
Vanus aastates	-0,19	0,83	-0,10	0,90	-1,03	0,36
Vanuse ruut	0,00	1,00	0,00	1,00	0,01	1,01
N	183		336		236	
R ² (Nagelkerke)	0,142		0,067		0,161	
Statistiline usaldusväärsus	p<0,05		p>0,05		p<0,05	

Märkus: statistiliselt olulised †p<0,10; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Tähistused: B – regressioonikordaja; Exp(B) – šansside suhte kordaja

¹Taustakategooria: Tööaja mittelühendamine majanduskriisi vältel. ²Taustakategooria: Naised.

³Taustakategooria: Kõrgharidus. ⁴Taustakategooria: kodune keel on eesti keel.

Andmed: Euroopa Sotsiaaluuring 2010

Sõltuvaks tunnuseks tööalase kindlustunde vähenemine

Tabelist 10 nähtub, et haridus, sugu ning tööstaaž ei omanud ühegi vanusegrupi puhul statistiliselt olulist mõju tööalase kindlustunde vähenemiseks majanduskriisi vältel. Kodune keel omas statistiliselt olulist mõju üksnes noorte hulgas, kuid seda üksnes siis, kui tõsta usaldusnivoo 10%-le. Koduse keelena vene keelt kõnelevate noorte seas oli tõenäosus tööalase kindlustunde vähenemiseks majanduskriisi vältel kaks korda suurem kui koduse keelena eesti keelt rääkivate noorte hulgas. Töötuse perioodi kestus ei omanud mõju noorte ning keskmise vanusegrupi puhul, küll aga kõige vanema vanusegrupi puhul. Andmeanalüüsi tulemused võimaldavad väita, et iga täiendav kuu töötuna viimase kolme aasta jooksul

kasvatas tõenäosust tööalase kindlustunde vähenemiseks majanduskriisi vältel vanemas vanusegrupis 36% võrra.

Tabel 10. Regressioonimudelid vanusegruppide lõikes, kus sõltuvaks tunnuseks tööalase kindlustunde vähenemine

Mõjutegurid tööalase kindlustunde vähenemiseks ¹	25-35		36-50		51-65	
	B	Exp(B)	B	Exp(B)	B	Exp(B)
Konstant	9,10		-7,90		-2,13	
Mehed ²	-0,43	0,65	0,04	1,04	-0,08	0,93
Kuni põhiharidus ³	0,82	2,26	0,55	1,74	-0,28	0,76
Kutseharidus ³	0,18	1,20	-0,10	0,90	0,03	1,03
Keskharidus ³	0,21	1,23	-0,26	0,77	-0,21	0,81
Kodune keel – vene keel ⁴	0,71 [†]	2,03	0,13	1,14	-0,29	0,75
Tööstaaž aastates	0,02	1,02	0,02	1,02	0,02	1,02
Töötuse perioodi kestus kuudes viimase kolme aasta jooksul	0,01	1,00	0,03	1,03	0,31 ^{**}	1,36
Vanus aastates	-0,57	0,56	0,36	1,43	0,11	1,12
Vanuse ruut	0,01	1,01	0,00	1,00	0,00	1,00
N	180		335		237	
R ² (Nagelkerke)	0,054		0,017		0,128	
Statistiline usaldusväärsus	p>0,05		p>0,05		p<0,05	

Märkus: statistiliselt olulised †p<0,10; *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Tähistused: B – regressioonikordaja; Exp(B) – šansside suhte kordaja

¹Taustakategooria: Tööalase kindlustunde mittevähene mine majanduskriisi vältel. ²Taustakategooria: Naised.

³Taustakategooria: Kõrgharidus. ⁴Taustakategooria: kodune keel on eesti keel.

Andmed: Euroopa Sotsiaaluuring 2010

4. Arutelu

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli mõista, kuidas mõjutas majanduskriis noori tööturul võrdluses teiste vanuserühmadega. Järgnevalt võrdleb autor saadud tulemusi varasemate uurimuste tulemustega ning annab omapoolse seletuse, miks üks või teine tendents avalduda võis.

4.1 Töötingimuste halvenemine vanusegrupiti majanduskriisi vältel

Töötingimusi peegeldasid käesolevas bakalaureusetöös neli sõltuvat tunnust, milleks olid vähem huvitava töö tegemine, palga vähendamine, tööaja lühendamine ning tööalase kindlustunde vähenemine. Töö autor püstitas hüpoteesi, mille kohaselt halvenesid noorte töötingimused võrreldes vanemate vanusegruppidega majanduskriisi vältel enam. Andmeanalüüsi tulemustest selgus, et statistiliselt olulised erinevused noorte ja teiste vanusegruppide vahel ilmnisid üksnes vähem huvitava töö tegemise juures. Nähtus, et noorte tõenäosus teha majanduskriisi vältel vähem huvitavat tööd on võrreldes keskmise vanusegrupiga 2,8 korda ning võrreldes kõige vanema vanusegrupiga 2,2 korda kõrgem. Kuidas eelmainitud tulemust seletada? Enne selgituste andmist peab käesoleva bakalaureusetöö autor oluliseks märkida, et hinnangu andmine vähem huvitava töö tegemise või mittetegemise kohta on võrdlemisi subjektiivne ning seda tuleb silmas pidada ka alljärgnevate tõlgenduste puhul.

Tuginedes varasemale kirjandusele, võib tihti kohata põhimõtet, mille kohaselt iseloomustavad vanemat töötajaskonda laialdased töökogemused, ametispetsiifilised teadmised ning kõrgem produktiivsus (Eichhorst jt., 2013; Choudhry jt., 2012; Caroleo ja Pastore, 2007; Veric, 2009), mis asetab noored võrdluses vanemate vanuserühmadega tööturul kehvemale positsioonile. Eelmainitu annab käesoleva bakalaureusetöö autorile julgust oletada, et kuivõrd majanduskriis mõjutas Eestis kõige enam just noori (Masso ja Krillo, 2011; Luuk, 2009; Rosenblad, 2011), lepitati võrreldes vanemaealistega suurema tõenäosusega vähem huvitava töö tegemisega.

Tur ja Viilmann (2009) on märkinud, et uued tööturule sisenejad eristuvad tööturul olijatest muuhulgas puuduva või vähese töökogemuse poolest, millest tulenevalt pakutakse neile madalamat kvalifikatsiooni eeldavat ja madalamalt tasustatud tööd. Käesoleva bakalaureusetöö autori hinnangul võib eelmainitud seisukoha alusel selgitada ka seda, miks erinesid noored ja vanemaealised majanduskriisi vältel vähem huvitava töö tegemise poolest. Nimelt on töö autor seisukohal, et soovides säilitada kohta tööturul, olid noored võrreldes vanemaealistega

sagedamini valmis tegema tööd, mis on nende jaoks vähem huvitav. Eelmainitud selgitust võimaldab laiemalt avada teadmine, mille kohaselt on majanduskriisi sagedaseks tagajärjeks väiksem nõudlus tööturul ning tavalisest tagasihoidlikum vabade töökohtade arv (Choudhry jt., 2012).

Ühtlasi võib suuremat tõenäosust vähem huvitava töö tegemiseks majanduskriiside vältel noorte poolt seletada selliselt, et majanduskriiside vältel tekib sageli vajadus inimesi koondada. Mainitud tendents viib omakorda selleni, et aina enam noori on sunnitud konkureerima üha vähematele vabadele ametikohtadele. Kõigele lisaks on Scarpetta, Sonnett ja Manfredi (2010) märkinud, et tööandjad on muutunud uute töötajate värbamisel iseäranis valivaks. Töö autor julgeb eeldada, et tööandjad, võttes tööle uusi liikmeid, eelistavad sageli laialdaste kogemustega töötajaid, kes võtavad ametikohale kaasa vajaliku inimkapitali. Noored, soovides karjääriredelil edeneda, lepivad aga sagedamini vähem huvitava töö tegemisega, selmet langeda töötustaatusesse.

4.2 Vanuse mõju tööalase kindlustunde vähenemisele

Uurimused, kus vaatluse all tööalane kindlustunne vanusegruppide lõikes, on peegeldanud erinevaid tulemusi. Leidub uurimusi, mille järeldusena märgitakse, et vanemad töötajad tajuvad suuremat tööalast kindlustunnet (Anderson ja Pontusson, 2007; Chung ja van Oorschot, 2010; Pacelli jt., 2008), kuid teisalt neid, millest nähtub nagu kogeks suuremat tööalast ebakindlust just vanem töötajaskond (Böckerman, 2004; Näswall ja De Witte, 2003). Sverke, Hellgren ja Näswall (2006) on tähelepanu juhtinud aga sellele, et vanus mõjutab tööalast kindlustunnet tulenevalt sellest, millised on inimese kohtustused. Märgiti, et vanemad töötajad võivad tööalast ebakindlust tajuda oluliselt teravamalt, kuivõrd vastutavad oma perekonna ning laste heaolu eest.

Ehkki uuringud, mis käsitlevad tööalast kindlustunnet vanusegruppide lõikes on peegeldanud erinevaid tulemusi, püstitas käesoleva bakalaureusetöö autor hüpoteesi, mille kohaselt vähenes noorte tööalane kindlustunne võrreldes muus vanuses töötajaskonnaga majanduskriisi vältel enam. Ometi selgub andmeanalüüsist, et noorte ning vanemate vanuserühmade vahel ei esinenud statistiliselt olulisi erinevusi tööalase kindlustunde vähenemise puhul.

Käesoleva bakalaureusetöö autor on seisukohal, et saadud tulemus nõuab lähenemist mitmel erineval tasandil. Analüüsist nähtus, et olenemata vanuserühmast, tajusid tööalase kindlustunde vähenemist ligikaudu pooled tööturul aktiivsetest. Kahtlemata on tegemist väga kõrge näitajaga. Ometi tuleb kaevuda sügavamale. Selgitamaks, miks ei leidnud püstitatud

hüpotees kinnitust, tuleb käesoleva bakalaureusetöö autori hinnangul mõista, millised tegurid mõjutavad erinevate vanusegruppide tööalast kindlustunnet positiivses ja negatiivses suunas.

Defineerides tööalast kindlustunnet kindlusena säilitada praegune töökoht või tööleping (Chung ja van Oorschot, 2010) võib andmeanalüüsi tulemust pidada Böckermäni (2004) artiklile tuginedes kooskõlas olevaks üldise arvamusega, mille kohaselt on töösuhte lõpetamine noorte poolt pigem vabatahtlik protsess, mis seotud karjääri edendamisega. Clark ja Summers (1982) on seevastu tähelepanu juhtinud sellele, et noorte töötus on võrreldes vanemaealistega kõrgem, kuna noored alles otsivad endale kõige paremini sobivat tööd ning jätkavad pärast mõningast töötamisperioodi sageli õpinguid. Töö autor peab põhjendatuks laiendada eelmainitud põhimõtet ka küsimusele, mis puudutab tööalast kindlustunnet. Nimelt võivad noored võrreldes vanemaealistega tajuda subjektiivselt kõrgemat tööalast kindlustunnet, kuivõrd alles otsitakse endale kõige paremini sobivat tööd. Käesoleva töö autor julgeb oletada, et noored kannavad endas hoiakut, mille kohaselt ollakse tööturul veel pikalt, millest tulenevalt tullaakse võimalike tagasilöökidega paremini toime. Ühtlasi võib töö autori hinnangul olulist mõju avaldada perekonna toetus. Nimelt on noortel võrreldes vanemaealistega sagedamini võimalus pöörduda näiteks materiaalse probleemi tekkimisel vanemate poole, millest tulenevalt võidakse võrreldes vanemaealistega tajuda mõnevõrra suuremat tööalast kindlustunnet.

Võrdluseks tasub varasemale kirjandusele tuginedes välja tuua tegurid, mis võivad muude vanusegruppide kindlustunnet tööturul suurendada. Nendeks on laialdased kogemused, tööpetsiifilised teadmised ning kõrgem produktiivsus (Eichhorst jt., 2013; Choudhry jt., 2012; Caroleo ja Pastore, 2007; Veric, 2009). Ühtlasi julgeb töö autor oletada, et mida kauem on töötaja ühe tööandja juures viibinud, seda kaitstumalt tuntakse end vallandamise eest, sest omatakse antud ametikohale vastavat inimkapitali ning ühtlasi tekib aja jooksul usaldus tööandja ning -võtja vahel, mille olulisust on rõhutanud muuhulgas ka Rosen (1985).

Eelnevates lõikudes kirjeldati, millised tegurid võivad erinevate vanusegruppide tööalast kindlustunnet majanduskriisi vältel hoida langemast. Järgnevalt peab töö autor oluliseks välja tuua aga nähtused, mis võivad tööalast kindlustunnet vähendada. Tuginedes varasemale kirjandusele on mitmed autorid väitnud, et noori võib majanduskriisi vältel pidada kõige haavatavamaks grupiks tööturul, sest neid iseloomustavad vähesed töökogemused, madal sotsiaalne kapital ning tööpetsiifiliste teadmiste puudumine (Eichhorst jt., 2013; Choudhry jt., Caroleo ja Pastore, 2007; Verick, 2009). Ühtlasi võib märgata tendentsi, mille kohaselt on noored sageli esimesed, kes kaotavad tööd, kui ettevõtte on sunnitud töötajaskonda kärpima

(Eichhorst jt., 2013; Bell ja Blanchflower, 2011a; Verick, 2009; Scarpetta jt., 2010; O'Higgins, 2010). Eelmainitu annab töö autorile julgust oletada, et noorte tööalast kindlustunnet võib eeskätt vähendada hirm, mille kohaselt omatakse võrreldes vanemate kolleegidega vähem kogemusi ning töospetsiifilisi teadmisi. Samuti võib noorte tööalast kindlustunnet vähendada teadmine, et kui tekib vajadus töötajaskonda vähendada, ollakse sageli esimesed, kes töökoha kaotavad. Tõsi, lähenemisnurk võib siinkohal olla ka vastupidine. Ehkki käesolevas bakalaureusetöös ei vaadeldud tööalast kindlustunnet vanusegruppide lõikes tegevusvaldkondade kaupa, väidab töö autor, et noored on mitmetes tegevusvaldkondades (näiteks infotehnoloogias) võrreldes vanemaealistega oluliselt suuremate teadmiste ja oskustega, mis tähendab seda, et nendes valdkondades töötavad noored võisid võrdluses vanemate kolleegidega tunda suuremat tööalast kindlust.

Võrdluseks toon välja ka need tegurid, mis võivad vähendada vanema töötajaskonna tööalast kindlustunnet. Tuginedes varasemale kirjandusele on muuhulgas märgitud, et vanemad töötajad võivad tööalast ebakindlust tajuda oluliselt teravamalt, kuivõrd vastutavad oma perekonna ning laste heaolu eest (Sverke, Hellgren ja Näswall, 2006). Eelmainitu annab töö autorile julgust oletada, et vanemaealistel on oht võrreldes noorema vanusegrupiga tajuda väiksemat tööalast kindlustunnet, kuivõrd omatakse lähikondlaste ees enam kohustusi. Ühtlasi peab töö autor siinkohal põhjendatuks tuua sisse inimkapitali mõiste. Nimelt on Edin ja Gustavsson (2005) märkinud, et omandatud oskuste kvaliteet halveneb tööturult eemal olles märgatavalt. Vaadeldes spetsiifiliselt vanemat vanusegruppi, võib selline tendents omada olulist mõju tööalase kindlustunde tajumisele ning seda peegeldasid ka andmeanalüüsi tulemused, millest nähtus, et iga täiendav kuu töötuna viimase kolme aasta jooksul kasvatas tõenäosust tööalase kindlustunde vähenemiseks majanduskriisi vältel vanemas vanusegrupis 36% võrra ja see tulemus oli statistiliselt oluline.

Eelnev annab käesoleva bakalaureusetöö autorile alust oletada, et vanem töötajaskond võib võrdluses noorema vanusegrupiga töökaotusest enam peljata sellele järgnevat töötuse perioodi. On ilmne, et mida pikemaks see venib, seda enam kaotatakse oskuseid ning seda keerulisem on siseneda taas tööturule. Sellist lähenemist kinnitab ka Erlinghageni (2008) artikkel, millest nähtub, et vanem töötajaskond võib kogeda suuremat tööalast ebakindlust, kuivõrd kord töö kaotades on nende uuesti tööturule sisenemise määr oluliselt madalam kui noorema töötajaskonna puhul. Ühtlasi julgeb töö autor oletada, et võrdluses noorema vanusegrupiga ei ole vanemaealistel tihtipeale sedavõrd laialdasi võimalusi kohaneda paindlikult tööturu vajadustega. See tähendab eelkõige seda, et kui noored on tavapäraselt

avatud uutele õppimisvõimalustele, siis vanemad inimesed sellistest võimalustest tihtipeale kinni ei haara, sest ollakse harjunud teatava rutiiniga.

Kuivõrd andmeanalüüsi tulemused võimaldavad väita, et noorte ning vanemate vanuserühmade vahel ei esinenud statistiliselt olulisi erinevusi tööalase kindlustunde vähenemise puhul, jõudis käesoleva töö autor järeldusele, et erinevate vanusegruppide lõikes tasakaalustasid positiivsed ja negatiivsed tegurid teineteist.

4.3 Hariduse mõju töötingimuste halvenemisele majanduskriisi vältel noorte vanusegrupis

Hariduse ning tööturu vahelistest seostest on kirjutatud palju. Mitmetes uuringutes on järeldusena märgitud, et kõrgema haridustasemega inimesed on töökaotuse eest enam kaitstud ning madalama haridustasemega inimesed tajusid majanduskriisi kõige valusamalt (Cho ja Newhouse, 2011; Hoynes jt., 2012). Ka Farber (2011) on märkinud, et töökaotuse määr on majanduskriiside vältel oluliselt kõrgem vähemharitud töötajate hulgas.

Kuivõrd käesolev bakalaureusetöö keskendub muutustele tööturul majanduskriisi vältel Eestis, pidas autor oluliseks uurida, kuidas on varasemalt kajastatud suhteid haridustaseme ning töötingimuste vahel mainitud riigi kontekstis. Selgus, et varasem kirjandus keskendub suuresti sellele, kuidas mõjutab inimese haridustase tõenäosust kaotada töö majanduskriisi vältel (Purju, 2013; Krusell ja Pärnamäe, 2010; Espenberg, 2013). Ometi pidas töö autor põhjendatuks oletada, et madalam haridustase mõjutab olulisel määral ka indiviidi töötingimusi. Seetõttu püstitas autor hüpoteesi, mille kohaselt halvenesid madalama haridustasemega noorte töötingimused võrreldes kõrgema haridustasemega noortega majanduskriisi vältel enam. Töötingimusi peegeldasid andmeanalüüsis neli sõltuvat tunnust, milleks olid vähem huvitava töö tegemine, palga vähendamine, tööaja lühendamine ning tööalase kindlustunde vähenemine.

Andmeanalüüsist selgus, et haridustase omas noorte vanusegrupis statistiliselt olulist mõju palga vähendamiseks ning osaliselt ka tööaja lühendamiseks. Nähtus, et mida kõrgem oli noore haridustase, seda väiksem oli tema tõenäosus palga vähendamiseks majanduskriisi vältel. Ühtlasi selgus, et noortel, kelle kõrgeimaks haridustasemeks kuni põhiharidus, oli võrreldes kõrghariduse omandanud noortega majanduskriisi vältel neli korda suurem tõenäosus tööaja lühendamiseks.

Kuidas eelmainitud tulemusi selgitada? Võimalusi näib olevat mitmeid. Esiteks saab haridustaseme ning palga vahelist seost kirjedada selliselt, et noortel, kellel kõrgem

haridustase, omavad suuremat võimu palgaläbirääkimistel, kuivõrd on tööandjale väärtuslikumad (Espenberg, 2013). Eelmainitud seisukohta toetab ka Kruselli ja Pärnamäe (2010) artikkel, millest nähtub, et kõrgharidussüsteem loob paremad analüüsi-, süstematiseerimise ja sünteesimise oskused, mis omakorda aitab paremini ja valutumalt vajaduse korral ametit või tegevusala vahetada. Käesoleva töö autor julgeb eelmainitule tuginedes väita, et tööandja, tundes hirmu väärtusliku töötaja lahkumise ees, ei pea mõistlikuks tema palka kärpida või teeb seda olude sunnil võrreldes madalama kvalifikatsiooniga töötajatega tagasihoidlikumas ulatuses.

Rosenblad (2011) on märkinud, et just puuduliku haridustee ja töökogemusega noorte rühm jäi majanduskriisi hammasrataste vahele valusaimalt. Käesoleva töö autor on arvamusel, et madalama haridustasemega noortel on võrdluses kõrgema haridustasemega noortega oluliselt vähem erialaspetsiifilisi teadmisi, millest tulenevalt leitakse suure tõenäosusega rakendust ametikohtadel, mis ei eelda kõrget kvalifikatsiooni. Põhjuseks, et tööhõive kasv madalapalgalistel töökohtadel on tavapäraselt niigi võrdlemisi tagasihoidlik (Bell ja Blanchflower, 2010), tuleb madalama haridustasemega noortel töökoha säilitamise nimel leppida tõenäolisemalt palga vähendamisega. Eelmainitud olukorda aitab ilmestada tendents, mille kohaselt tekib majanduskriiside ajal ning nende järgselt sageli vajadus inimesi koondada (Bell ja Blanchflower, 2011a; Scarpetta jt., 2010), mis viib selleni, et aina enam noori on sunnitud konkureerima üha vähematele vabadele töökohtadele. Töö autor väidab, et kuivõrd madalamalt haritud noorte võimalused tööturul on võrreldes kõrgemalt haritud eakaaslastega niigi oluliselt ahtamad, lepitakse töökoha säilitamise huvides tõenäolisemalt palga vähendamisega. O'Higgins (2010) on öelnud, et noorus on määrava tähtsusega periood elus, mil hakatakse täide viima oma unistusi, püütakse saavutada majanduslik sõltumatus ning otsitakse enda kohta ühiskonnas. Eelmainitud tulenevalt väidab käesoleva töö autor, et töökoht on noore jaoks väga oluline ning selle säilitamise nimel ollakse suure tõenäosusega valmis leppima ka palga vähendamisega. Seda iseäranis juhul, kui valikuvõimalused tööturul on kesised.

Huvitava tulemusena nähtus andmeanalüüsist, et haridustase omas statistiliselt olulist mõju palga vähendamiseks majanduskriisi vältel üksnes noorte vanusegrupis. Sellise tulemuse tõlgendamiseks tasub käesoleva bakalaureusetöö autori hinnangul pöörata pilk Eesti lähiajalukku. Nimelt oli Nõukogude Liidus haridus osaks laiemast plaanimajandusest. Riigivõim pidi tagama selle, et tulevased töötajad omandaksid oskused ja võimed, mis sobituvad ettevõtete vajadustega (Bühler ja Konietzka, 2008). Eelmainitu annab alust oletada,

et töö leidsid ka noored, kel madalam haridus. Tööturul omandati vajalikud töövõtted ja oskused ning seeläbi muututi turumajanduse tulekuga tööandjate jaoks väärtuslikeks, kuivõrd omati hulgaliselt inimkapitali. Selliselt minetas omandatud hariduse ja palga vaheline seos tööturul mõnevõrra tähtsust. Ühtlasi võib märkida, et haridus omabki kõige suuremat tähtsust töökarjääri alguses ning hiljem hariduse mõju väheneb (Warren, Sheridan ja Hauser, 2002).

Lisaks sellele, et haridustase omas noorte vanusegrupis statistiliselt olulist mõju palga vähendamiseks, selgus andmeanalüüsist seegi, et noortel, kelle kõrgeimaks haridustasemeks kuni põhiharidus, oli võrreldes kõrghariduse omandanud noortega majanduskriisi vältel neli korda suurem tõenäosus tööaja lühendamiseks. Töö autori hinnangul võiks mainitud tulemust selgitada selliselt, et madalama haridustasemega inimesed pidid võrreldes kõrghariduse omandanud noortega suurema tõenäosusega leppima osalise tööajaga, kuivõrd ettevõtted olid sunnitud majanduskriisi vältel kulusid kärpima.

Kokkuvõte

Noorte edukast lõimumisest tööturule sõltub ühiskonna edasine käekäik, millest tulenevalt on oluline omada ülevaadet, kuidas mõjutavad erinevad sotsiaalsed ning majanduslikud protsessid nende toimetulekut ja heaolu. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, milline oli majanduskriisi mõju noortele tööturul võrdluses teiste vanuserühmadega. Eesmärgi teostamiseks viis autor läbi kvantitatiivse andmeanalüüsi, kasutades selleks Euroopa Sotsiaaluuringu 2010. aasta avaliku andmestiku Eesti andmeid.

Järgnevalt toob autor välja analüüsi põhitulemused:

- Noored pidid võrreldes keskmise ning kõige vanema vanusegrupiga tegema majanduskriisi vältel suurema tõenäosusega vähem huvitavat tööd.
- Tõenäosus vähem huvitava töö tegemiseks majanduskriisi vältel oli suurem nende noorte hulgas, kelle tööstaaž väiksem ning töötuse perioodi kestus kuudes võrreldes eakaaslastega viimase kolme aasta jooksul pikem.
- Töötuse perioodi kestus kuudes viimase kolme aasta jooksul omas statistiliselt olulist mõju vähem huvitava töö tegemiseks kõigis moodustatud vanuserühmades. Ometi selgus, et töötuse perioodi kestus mõjutas vanemaid vanusegruppe noortest enam.
- Haridustase omas statistiliselt olulist mõju palga vähendamiseks majanduskriisi vältel üksnes noorte vanusegrupis. Andmeanalüüsist nähtus, et mida kõrgem oli noore haridustase, seda väiksem oli tema tõenäosus palga vähendamiseks.

Käesolevas bakalaureusetöös ei leidnud kinnitust hüpotees, mille kohaselt vähenes noorte tööalane kindlustunne võrreldes vanemate vanusegruppidega majanduskriisi vältel enam.

Kasutatud kirjandus

Anderson, C.J., & Pontusson, J. (2007). Workers, worries and welfare states: Social protection and job insecurity in 15 OECD countries. *European Journal of Political Research*, 46(2), 211-235.

Arpaia, A., & Curci, N. (2010). EU labour market behaviour during the Great Recession. Kasutatud 23.10.2015 <https://mpira.ub.uni-muenchen.de/22393/>

Arulampalam, W., Booth, A.L., & Taylor, M.P. (1998). Unemployment Persistence. Kasutatud 16.03.2016 <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.43.4163&rep=rep1&type=pdf>

Bell, D.N.F., & Blanchflower, D.G. (2010). Youth Unemployment: Déjà Vu? Kasutatud 24.01.2016 http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1545132

Bell, D.N.F., & Blanchflower, D.G. (2010a). UK Unemployment in the Great Recession. Kasutatud 25.04.2016 https://www.researchgate.net/profile/David_Bell18/publication/258173295_UK_Unemployment_in_the_Great_Recession/links/00b4952af41eaac103000000.pdf

Bell, D.N.F., & Blanchflower, D.G. (2011). Young People and the Great Recession. Kasutatud 24.01.2016 <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/52080/1/666568758.pdf>

Bell, D.N.F., & Blanchflower, D.G. (2011a). Youth Unemployment in Europe and the United States. *Nordic Economic Policy Review*, No. 1, 11-38.

Böckerman, P. (2004). Perception of job instability in Europe. *Social Indicators Research*, 67(3), 283-314.

Bühler, C., & Konietzka, D. (2008). The transition from school to work in Russia during and after socialism: change or continuity? Kasutatud 08.05.2016 <http://www.demogr.mpg.de/papers/working/wp-2008-018.pdf>

Caroleo, F.E., & Pastore, F. (2007). The Youth Experience Gap: Explaining Differences across EU Countries. Kasutatud 24.01.2016 https://www.researchgate.net/profile/Francesco_Pastore/publication/23536623_The_Youth_Experience_Gap_Explaining_Differences_across_EU_Countries/links/0142cb4e3ee57f2efa9c2b94.pdf

Cho, Y., & Newhouse, D. (2011). How did the great recession affect different types of workers? Evidence from 17 middle-income countries. Kasutatud 17.03.2016 <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/51767/1/668201754.pdf>

Choudhry, M.T., Marelli, E., & Signorelli, M. (2012). Youth unemployment rate and impact of financial crises. *International journal of manpower*, 33(1), 76-95.

- Chung, H., & van Oorschot, W. (2010). Employment insecurity of European individuals during the financial crisis: A multi-level approach. Kasutatud 23.10.2015 http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1769770
- Clark, A., Georgellis, Y., & Sanfey, P. (1999). Scarring: The Psychological Impact of Past Unemployment. Kasutatud 10.03.2016 <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/105529/1/9903.pdf>
- Clark, K. B., & Summers, L. H. (1982). The Dynamics of Youth Unemployment. Kasutatud 16.03.2016 <http://www.nber.org/chapters/c7875.pdf>
- Davy, J.A., Kinicki, A.J., & Scheck, C.L. (1997). A test of job security's direct and mediated effects on withdrawal cognitions. *Journal of Organizational Behaviour*, Vol.18, 323-349.
- Edin, P-A., & Gustavsson, M. (2005). Time Out of Work and Skill Depreciation. Kasutatud 15.03.2016 <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/78648/1/50056616X.pdf>
- Eichhorst, W., Hinte, H., & Rinne, U. (2013). Youth Unemployment in Europe: What to Do about It? Kasutatud 10.03.2016 <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/91749/1/pp65.pdf>
- Ellwood, D.T. (1982). Teenage Unemployment: Permanent Scars or Temporary Blemishes? Kasutatud 16.03.2016 <http://www.nber.org/chapters/c7878.pdf>
- Elsby, M.W.L., Hobijn, B., & Sahin, A. (2010). The Labor Market in the Great Recession. *Brookings Papers on Economic Activity*, Spring 2010, 1-69.
- Erlinghagen, M. (2008). Self-perceived job insecurity and social context: a multi-level analysis of 17 European countries. *European Sociological Review*, 24(2), 183-197.
- Espenberg, K. (2013). *Inequalities on the labour market in Estonia during the Great Recession*. Doktoritöö. Tartu Ülikool, majandusteaduskond.
- Farber, H. (2011). Job loss in the Great Recession: Historical perspective from the displaced workers survey, 1984-2010. Kasutatud 17.03.2016 <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/51824/1/669225509.pdf>
- Ganninger, M. (2013). *Weighting in the ESS*. Kasutatud 27.05.2016 <http://essedunet.nsd.uib.no/cms/topics/weight/>
- Hoynes, H.W., Miller, D.L., & Schaller, J. (2012). Who suffers during recessions? Kasutatud 23.01.2016 <http://www.ppge.ufrgs.br/sabino/ecod03/bibl/nber%2021.pdf>
- Knabe, A., & Rätzl, S. (2008). Scarring or scaring?: the psychological impact of past unemployment and future unemployment risk. Kasutatud 15.03.2016 <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/26502/1/589228447.PDF>
- Krusell, S. (2015). Noore hõive ja töötus ning majanduskriisi mõju. Narusk. E (Toim), *Eesti Statistika Kvartalikirjeldus 2/2015* (lk 42-52). Tallinn: Statistikaamet.

- Krusell, S., & Pärnamäe, M. (2010). Majandus- ja sotsiaalülevaade. K. Pöder (Toim), *Eesti statistika aastaraamat 2010* (lk 28). Tallinn: Statistikaamet.
- Luuk, M. (2009). Arengutrendid kriisiaja tööturul. Haugas. L (Toim), *Eesti Statistika Kvartalikirj 3/2009* (lk 60-73). Tallinn: Statistikaamet.
- Masso, J., & Krillo, K. (2011). Labour Markets in the Baltic States During the Crisis 2008-2009: The Effect on Different Labour Market Groups. *The University of Tartu Faculty of Economics and Business Administration Working Paper, No. 79*, 1-86.
- Nilsen, Ø.A., & Reiso, K.H. (2011). Scarring effects of unemployment. Kasutatud 16.03.2016 http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/163350/26_2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Näswall, K., & De Witte, H. (2003). Who feels insecure in Europe? Predicting job insecurity from background variables. *Economic and Industrial Democracy*, 24(2), 189-215.
- O'Higgins, N. (1997). The challenge of youth unemployment. *International Social Security Review*, Volume 50, Issue 4, 63–93.
- O'Higgins, N. (2010). The impact of the economic and financial crisis on youth employment: measures for labour market recovery in the European Union, Canada and the United States. Kasutatud 24.01.2016 http://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/2010/110B09_332_engl.pdf
- Pacelli, L., Devicienti, F., Maida, A., Morini, M., Poggi, A., & Vesan, P. (2008). Employment security and employability: A contribution to the flexicurity debate. Luxembourg: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
- Purju, A. (2013). Majandus- ja sotsiaalsed arengud Balti riikides: Eesti. Kasutatud 28.03.2016 <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-30-12-149-et-c.pdf>
- Roots, Ave. (2013). *Occupational and income mobility during post-socialist transformation of 1991–2004 in Estonia*. Tartu: University of Tartu Press.
- Rosen, S. (1985). Implicit contracts: a survey. *Journal of Economic Literature*, 23, 1144–1175.
- Rosenblad, Y. (2011). Tööturg majanduskriisi teises pooles. Veede. R (Toim), *Eesti Statistika Kvartalikirj 2/2011* (lk 65-80). Tallinn: Statistikaamet.
- Scarpetta, S., Sonnet, A., & Manfredi, T. (2010). Rising youth unemployment during the crisis. Kasutatud 23.10.2015 http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/rising-youth-unemployment-during-the-crisis_5kmh79zb2mmv-en
- Skans, O.N. (2011). Scarring effects of the first labor market experience. Kasutatud 15.03.2016 <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/51743/1/66484331X.pdf>

Sverke, M., Hellgren, J., & Näswall, K. (2006). Job insecurity: A literature review: SALTA: The National Institute for Working Life. Kasutatud 15.01.2016
http://nile.lub.lu.se/arbarch/saltsa/2006/wlr2006_01.pdf

Tooding, L.-M. (2007). *Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Tur, D., & Viilmann, N. (2009). *Tööturu ülevaade 1/2009*. Kasutatud 28.03.2016
<http://www.eestipank.ee/publikatsioonid/tooturu-ulevaade>

Verick, S. (2009). Who Is Hit Hardest during a Financial Crisis? The Vulnerability of Young Men and Women to Unemployment in an Economic Downturn. Kasutatud 23.10.2015
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1455521

Warren, J.R., Sheridan, J.T., & Hauser, R.M. (2002). Occupational Stratification across the Life Course: Evidence from the Wisconsin Longitudinal Study. *American Sociological Review*, Vol. 67, No. 3, 432–455.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Paul Pihlak (11.06.1993)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Majanduskriisi mõju noortele tööturul võrdluses teiste vanuserühmadega“, mille juhendaja on Ave Roots
 - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 01.06.2016